Anul XII. **Ianuarie—Martie 1922.** **Nr. 1—3.**

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIEAŢA BISERICEASCĂ.

— APARE ODATĂ PE LUNĂ —

SUB PATRONAGIUL

I. P. S. SALE ARHIEPISCOP ŞI MITROPOLIT **NICOLAE.**

REDACTATĂ DE UN COMITET.

CUPRINSUL:

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA: SIBIIU, STR. MĂCELARILOR Nr. 32.

SIBIIU. — 1922.

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

Anul XII. Ianuarie—Martie 1922 Nr. 1—3.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi vieaţa bisericească. =

Abonamentul: Pe un an 50 Lei. Pe o jumătate de an 25 Lei.
Un număr 6 Lei.

VORBIREA

I. P. S. Sale arhiepiscopului şi mitropolitului Nicolae la deschiderea sinodului arhidiecezan.

Hristos a înviat!
Domnilor deputaţi!

Cu mare bucurie Vă văd întruniţi din nou în sinodul nostru arhidiecezan, pentru ca luând cunoştinţă de situaţia vieţii noastre bisericeşti, şcolare şi epitropeşti, să fim în stare a găsì măsurile de lipsă pentru satisfacerea multelor ei trebuinţe şi pentru buna ei îndrumare în viitor.

In activitatea ce am desfăşurat dela ultima noastră întrunire încoace, ne-am îndreptat privirile şi silinţele spre înfăptuirea ţintelor spirituale ale bisericii noastre. Ne dăm limpede seama, că la opera de refacere şi organizare a vieţii noastre naţionale pe toate terenele, biserica noastră trebue să-şi iee partea de muncă ce i se cuvine. De sigur conveniţi împreună cu mine la fixarea adevărului, că vieaţa unei ţări şi a unui neam, pentru ca să aibă garanţii de trăinicie, trebue aşezată pe temeliile credinţii şi ale moralei. Numai astfel lucrând ne vom asemănà omului înţelept care-şi zideşte casa sa pe piatră «şi s'a pogorât ploaie şi au venit râuri şi au bătut vânturi şi au lovit casa aceea şi nu a căzut, că erà întemeiată pe piatră». (Mat. 7, 25).

In serviciul acestei opere ne-am simţit datori să trezim la vieaţă şi să angajăm toate forţele vii ale bisericii noastre, ca marea moştenire sufletească, ai cărei purtători sântem noi generaţia prezentului, să o putem lăsă urmaşilor noştri întărită şi îmbogăţită.

Călăuziţi de acest gând, una din principalele preocupări ale noastre a fost să dăm bisericii slujitori devotaţi evangheliei ce-o mărturisim, propoveduitori pătrunşi de spiritul ei, şi poporului nostru credincios părinţi duhovniceşti cari să-l păstorească cu iubire. Ne dăm seama că progresul bisericii atârnă în primul rând dela puterea apostolatului ce trăieşte într'însa. Mântuitorul nu a adus întâi popoarele la ascultarea credinţii sale şi apoi să le fi încredinţat conducerii altora, ci şi-a ales câţiva bărbaţi pe cari i-a însufleţit pentru idealul evangheliei, lor le-a încredinţat misiunea de-a o vestì în toată lumea şi de-a întinde, prin apostolatul lor, biserica până la marginele pământului. Prin apostolat trăieşte biserica!

Ascultând de acest adevăr, am ridicat *cursul nostru seminarial dela 3 la 4 ani* şi astfel tinerii cari au intrat în anul acesta în seminarul «Andreian» vor face patru ani de studiu. In chipul acesta vom puteà aşezà pe baze mai largi şi mai solide educaţia şi instrucţia clerului nostru, iar şcoala sa pregătitoare vom puteà să o facem, prin temeinicia ştiinţelor ce le cultivă şi prin îngrijirea sufletească ce se dă învăţăceilor ei, din ce în ce mai atrăgătoare.

Dar preocupările noastre pentru cultivarea preoţimei nu s'au referit numai la generaţiile viitoare, ci s'au estins şi la preoţii cari astăzi se găsesc *in cura animarum.* Pentru a-i pregătì să poată face faţă multelor probleme nouă, de ordin pastoral şi cultural, pe cari împrejurările de astăzi le-au ridicat la suprafaţă, am organizat, pe lângă conferenţele pastorale existente de mai nainte, un *curs pastoral,* aici în Sibiu. Constat cu satisfacţie că preoţii ni-au înţeles intenţiile şi din îndemn propriu s'au anunţat şi au participat la curs în număr suficient, tineri

şi bătrâni, timp de aproape o lună, primind cu mulţumită cele ce li s'au împărtăşit pentru sporirea cunoştinţelor şi arătând interes viu pentru toate chestiunile discutate. Intocmind acest curs din ce în ce mai sistematic, sper să fac să treacă printr'însul, într'un şir de ani, toţi preoţii arhidiecezei noastre, lărgindu-i pe urmă cadrele pe seama preoţimii din întreaga noastră mitropolie.[1]

Venerabil Sinod!

Biserica noastră ortodoxă română, legată prin întreg trecutul ei şi prin munca ce-a desfăşurat-o de soarta neamului nostru, se poate mândrì cu o tradiţie glorioasă ale cărei monumente, unele de o adâncă vechime, se mai păstrează prin satele noastre. Am crezut sosit timpul ca să adunăm aceste monumente aici, în centrul mitropoliei noastre, înfiinţând pentru păstrarea lor *un muzeu bisericesc*. Având local destul de potrivit spre acest scop, am făcut apel la clerul şi poporul nostru să ne trimită tot felul de obiecte vechi bisericeşti: icoane, cruci, sf. antimise, potire, cădelniţe, cărţi, documente, ornate, lemne cu inscripţii, chiar tâmple întregi şi alte obiecte al căror loc poate să fie într'un asemenea muzeu şi cari, mântuite de pierzare, vor servì ca dovezi grăitoare despre evlavia, alipirea către biserică şi simţul de jertfă al generaţiilor trecute şi ca îndemn spre aceleaşi virtuţi pentru generaţia de astăzi şi pentru cele viitoare.

O altă instituţie binefăcătoare căreia ne-am hotărât să-i dăm fiinţă aici în Sibiu este *internatul*, deosebit de orfelinat, pe seama orfanilor de preoţi şi a altor copii şi tineri cari cercetează şcolile secundare din oraş. Din raportul special ce-l înaintăm veţi binevoì a cunoaşte mai de aproape scopul şi mijloacele de întreţinere a acestui internat, chemat să uşureze în primul rând sarcina preoteselor văduve şi să adăpostească pe orfanii lipsiţi

[1] De data trecută în afară de arhidieceză a fost un preot din eparhia Aradului. *N. R.*

de mijloace ai preoţilor, dându-le o educaţie prin care să întregim şirurile rărite ale slugitorilor altarului.

Ţin să amintesc şi iniţiativa ce am luat pentru înfiinţarea unei *fabrici de lumânări de ceară*, din produsele căreia să putem provedeà bisericile noastre cu lumânări după cum cer prescrisele bisericeşti şi să înlocuim fabricatele de speculă ale străinilor, cari strică sănătăţii şi ruinează picturile din biserici. Fabrica proiectată de noi credem că va servì ca îndemn pentru preoţii noştri şi pentru credincioşi, să se îndeletnicească mai intensiv cu stupăritul.

Din cât am putut n'am neglijat nici lumina cea pentru suflet, ci ne-am străduit să o răspândim în păturile largi ale poporului nostru credincios. In scopul acesta am înfiinţat gazeta «*Lumina Satelor*» cu concursul unor preoţi din centrul mitropoliei noastre şi cu misiunea de a întreţineà vie propaganda religioasă-morală şi culturală în mijlocul poporului nostru dela sate. Ea va servì ca un bun sprijinitor al activităţii preoţimii noastre, de aceea asteptăm ca fiecare preot să se simtă dator a o răspândì cât mai mult printre credincioşii săi. Nu voi consideră ca om înţelegător al trebuinţelor vremii de azi pe acel preot, care va întrelăsà să-şi împlinească această datorie.

Am pus stăruinţe pentru complectarea *bibliotecilor parohiale*, al căror număr în arhidieceza noastră se urcă la c. 300, cum şi pentru înfiinţarea de *case culturale*. Nu vom slăbì îndemnurile noastre în această privinţă până ce se va mai găsì o singură parohie din care să lipsească aceste aşezăminte ale luminei pentru suflet, căci ţinem din toate puterile noastre ca biserica să-şi menţină şi lărgească misiunea sa de răspândire a culturii.

Venerabil Sinod!

Când accentuez această concepţie despre misiunea bisericii noastre, gândul Domniilor Voastre se îndreaptă de sigur cătră *şcolile noastre confesionale*. Regret că nici

de data aceasta nu Vă pot spune ştiri bune despre situaţia lor. Guvernele dela cârma ţării noastre s'au schimbat dela ultima noastră întâlnire destul de des, dar manierele ce le-au aplicat faţă de şcolile noastre confesionale au rămas aceleaşi.

Fără să se ţină seama de legi şi de trebuinţele vieţii, s'a procedat în mod arbitrar la statificarea învăţătorilor şi la rechiziţionarea edificiilor şcolilor noastre confesionale. Starea în care au ajuns ele astăzi, ne umple inimele cu îngrijorare, pentrucă pe urma ei sufere nespus de mult cultura poporului nostru. Iar aceasta noi o aşezăm mai presus de orice alt interes. De aceea biserica noastră, care a ocrotit în vremuri grele cultura neamului, în conştiinţa răspunderii sale pentru dânsa îşi ridică prin mine glasul ei cerând cu stăruinţă înlăturarea tuturor măsurilor ilegale şi pripite cari îi împedecă desvoltarea. Noi cari suntem în contact nemijlocit cu realitatea vieţii dela noi şi cari îi cunoaştem trebuinţele ne simţim adânc obligaţi să ne dăm cu dragă inimă tot concursul în lupta pentru cultură a neamului nostru. Nu putem crede că se va găsì vre-un bărbat de stat atât de miop şi îngust la inimă, care, — mai ales în această epocă de organizare a vieţii noastre naţionale pe toate terenele, când orice mână de ajutor trebue să fie bine primită, — va refuzà sprijinul mare şi încercat pe care biserica noastră este în stare să-l dea la ridicarea culturii poporului românesc! Iată unul din motivele principale care mă face să sperez că în cele din urmă chestiunea importantă a şcolilor noastre confesionale va fi soluţionată cu ajutorul statului în sensul principiilor şi hotărârilor congresului nostru naţional-bisericesc din toamna trecută.

Domnilor deputaţi!

Din această scurtă expunere, şi mai ales din rapoartele amănunţite ce Vi le prezentăm, veţi binevoì a cunoaşte spiritul care ne-a însufleţit în lucrările noastre, precum şi rezultatele ce le-am putut obţineà.

Nu mă îndoiesc că înțelepciunea și alipirea Domniilor Voastre către biserică și instituțiile ei va găsì și de data aceasta soluțiile cele mai bune pentru înaintarea acestui sfânt așezământ al sufletului nostru.

Rugând pe bunul Dumnezeu să ne lumineze și încălzească inimile ca să putem satisface chemării noastre, — declar sesiunea ordinară a sinodului nostru arhidiecezan din anul 1922 deschisă.

Studiul pastoralei în biserica românească.

SECȚIUNEA II.

— Pe alte căi. —

XIV.

Crucea albastră.

Scriind despre Crucea albastră, intrăm în unul din cele mai minunate capitole ale nouei pastorale. Ea este ceva mult mai vastă decât cele două organizări numite mai sus (activitatea prin vizite și coruri religioase).

Crucea albastră este o organizare al cărei scop este combaterea alcoolismului. Deși mai puțin cunoscută decât Crucea roșie, totuși este foarte însemnată și cine a umblat prin străinătate a putut prețuì roadele ei și s'a putut minunà de bogatele mijloace pe care le desfășură.

Ea și-a luat ființa la 21 Sept. 1877 în Geneva, prin inițiativa preotului elvețian *L. Rochat.* Atunci s'a ținut acolo un congres pentru moralitatea publică. Rochat a folosit această ocaziune pentru a pune temelia acestei nouă societăți, care la 1 Sept. 1908 numărà 77,000 de membri, din care 17,600 erau vechi bețivi care se îndreptaseră. Ea aveà sucursale în 1372 de localități.[1]

---

[1] Vezi Dr. P. Wurster & P. M. Hennig, *Was jedermann heute von der Inneren Mission wissen muss,* Stuttgart, fără an, pag. 205.

In cuvântarea sa de îndemn pentru întemeiarea Crucii albastre, Rochat a amintit că tot în Geneva s'a înfiinţat şi Crucea roşie, şi deci a apelat la toţi să dea fiinţă unei a doua cruci, care trăieşte până în ziua de azi şi progresează, cum voi arătà mai la vale.

Astăzi, Crucea albastră există şi lucrează nu numai în Elveţia, ţara de origină, ci şi în Germania, Danemarca, Francia, Austria, Ungaria, ba se întinde şi până departe în India, Palestina şi Coasta de Aur din Africa.

Cele spuse de noi se înţeleg despre stările de înaintea răsboiului popoarelor. Ne lipsesc datele pentru stările de mai încoace. Dar judecând după o împrejurare constatată de mine personal, am puteà spune că Crucea albastră merge înfloritor înainte.

Iată aceà împrejurare:

Eu am trăit multă vreme în Strassburg. Ştiam în acest oraş cinci restaurante ale Crucii albastre. Am vizitat oraşul şi anul trecut, după răsboiu, în 1921. Nu-l mai văzusem din 1913. De data aceasta, erà sub stăpânirea franceză. Am fost curios să ştiu cum stau restaurantele Crucii albastre. Ei bine, am avut bucuria de a constatà că numărul lor se întreise. Deci mergeau bine, acţiunea lor se întindeà, răspundeau unei trebuinţe.

Putem spune cu această ocaziune în ce constă opera Crucii albastre.

Ea caută să scoată pe om din mediul cârciumii. Scopul ei principal este propaganda antialcoolică. Dar nu ajunge să pui înainte principiul, să-l documentezi, să faci societate, să câştigi aderenţi. E vorba să schimbi mediul care întreţine alcoolismul.

Fiecare om are nevoie să stea cu un prieten doi la o masă, să mai schimbe câteva vorbe, după greaua muncă a zilei. Mediul pe care cei mai mulţi îl găsesc în acest scop este cârciuma sau berăria. Câtă vreme acestea îşi exercită atracţiunea lor şi nu este în faţă alt concurent care să atragă şi el, nu poţi izbândì numai cu acţiunea curat teoretică.

Crucea albastră a înfiinţat restaurante, în care se găsesc mâncări cu cele mai ieftine preţuri cu putinţă. Nu se găsesc mâncări de lux, dar se găsesc mâncări bune, substanţiale şi gătite cum se cade.

Ca băuturi se găsesc de toate, dar fără alcool. Ai ceai, cafea, cacao, limonade, siropuri, vin fără alcool. Nici nu-şi poate cineva închipuì cât de ieftine sunt toate acestea. M'am minunat de micimea preţurilor chiar acum, după scumpetea adusă de răsboiu. Fireşte, aşezământul nu urmăreşte câştigul, şi de aceia se explică de ce se poate vinde cu aşà preţuri.

Dar ceeace te atrage nu este numai chestiunea mâncării şi băuturii. Este o curăţenie care scânteiază, o ordine şi un aranjament aşà de simpatic, că-ţi câştigă inima numai decât. Abià ai deschis uşa şi te simţi ca între prieteni. Este adevărata atmosferă în care poţi sta să citeşti, dacă eşti singur, ori să discuţi cu prieteni. E de o mie de ori mai simpatică decât ar puteà fi pentru cineva cârciuma sau berăria. Astfel, restaurantele acestea pot fi în adevăr concurenţi serioşi, care să câştige inimile şi să le abată dela dorirea cârciumelor sau a berăriilor.

Intrânsele, găseşti nu numai ziarele obişnuite, ci şi organele Societăţii Crucii albastre. In Germania se găseau revista lunară *Der Herr ist mein Panier*, care apăreà în Barmen în 20,000 de exemplare, iar dela 1 Aprilie 1905 şi revista săptămânală *Rettung* (Scăparea), care a început a apăreà atunci şi se tipăreşte în 35,000 de exemplare pe săptămână, cu preţul de un ban numărul. Afară de acestea, totdeauna găseşti încă şi multe foi de pietate creştinească, aşà că se oferă întrînsele un bogat material de influenţare a inimii.

Câte lucruri bune n'am cules eu din acestea acum vreo 15 ani şi le-am tipărit în revistele noastre bisericeşti.

Dar nu se mărgineşte totul numai la restaurante. Crucea albastră are oteluri, în care ţi se oferă o atmosferă creştinească. Eu am locuit în astfel de oteluri

în Berlin, Strassburg, Lucerna (Elveţia). In special la acesta din urmă, mi-a rămas inima.

Erà otel în toată puterea cuvântului. Numele lui: *Johanniter Hof.* Pe păreţii odăilor, stihuri din psalmi. Mi-aduc aminte că în odaia mea era stihul: *Ridicat-am ochii mei la munţi de unde va venì tot ajutorul meu* (Psalm 120, 1), cuvinte care în Elveţia se citează cu predilecţiune din cauză că e ţara munţilor.

Erai poftit la rugăciunea de dimineaţă şi seara, benevol. Găseai acolo cele mai bune vinuri roşii şi albe — fără alcool. In etajul de jos, aproape de intrare, erà o întreagă librărie cu foarte multe cărţi de cuprins creştinesc. Am rămas încântat de tot ce am văzut şi nu puteam lăudà în destul tot ce se făceà pentru a întâmpinà în duh creştinesc toate trebuinţele omului de azi.

Erà opera Crucii albastre.

Nici aceasta însă nu dă o ideie întreagă de toate mijloacele de acţiune ale ei. Ea înfiinţează societăţi, cu care ţine adunări pentru membrii ei. In acest scop, Crucea albastră îşi are proprii ei preoţi, care lucrează în aceste adunări, fac servicii religioase, au discuţiuni cu membrii lor şi caută să câştige şi pe alţii. Acum 10 ani, Berlinul aveà astfel de misionari pentru trebuinţele Crucii albastre în acea capitală. Afară de aceştia, are şi agenţi femei, pentru a lucrà şi printre femei.

Propaganda ei constă în faptul că ea cere cumpătarea în băutură. Totuşi, pentru a-şi ajunge scopul, cere mai întâi abstinenţă deplină. Ea cere aceasta dela tot celce vrea să devie membru al ei. Această calitate o capătă cineva însă numai dacă şi-a ţinut votul de a nu se atinge de băutură cel puţin şase luni şi dacă a avut o corectă vieaţă creştinească. Afară de aceştia mai sunt *aderenţii* şi *prietinii* care pot trece în categoria de membri.

Crucea albastră este o operă a iniţiativei private bisericeşti. In Germania, munca cea mai mare pentru întemeierea ei a dus-o locotenentul-colonel *von Kno-*

belsdorf († 24 Ianuarie 1904), care singur fiind în primejdie de a cădeà pradă alcoolismului, şi-a închinat toată vieaţa răspândirii Crucii albastre.

Sediul ei principal este astăzi în Berna, Elveţia, unde se află agenţia ei.

Iată, printr'ânsa, unul din însemnatele mijloace cu care lucrează noua pastorală, pentru a face faţă grelelor probleme ale zilelor de acum. Crucea albastră e însă numai una din societăţile antialcoolice. Mai sunt încă multe care lucrează în felul acesta.

XV.

Misiunea nocturnă.

Se ştie că în oraşele mari se desvoltă vieaţa viţioasă de noapte, care ruinează multe puteri ale trupului şi ale sufletului. Este felul de a fi al viţiului, că el caută mai mult ascunsurile, pentru a se desfăşurà.

In această vieaţă de noapte, bântuie orgiile sexuale, beţiile, risipa, cu toate nenorocirile care se ţin de acestea. O ţară care s'ar ocupà de moralitatea ei, dar ar lăsà neatinsă vieaţa desfrâului nocturn, ar fi vinovată de mare negligenţă în paguba sănătăţii sale trupeşti şi sufleteşti.

Noua pastorală nu puteà trece cu vederea toată ruina care izvoreşte din această vieaţă de noapte, şi deci trebuià să se apuce să lucreze şi în direcţiunea aceasta.

In scopul acesta, există azi aşà zisa *Misiune nocturnă.*

In Germania, ea este o ramură a *Misiunii orăşăneşti.*

In Aglia, opera aceasta o săvârşeşte armata mântuirii.[1]

Agenţii uneia sau ai alteia, bărbaţi sau femei, umblă prin preajma locurilor de desfrâu, intră prin localuri, se apropie de cei care vin pentru a se închinà viţiului, fac apel la conştiinţa lor, îi îndeamnă să nu se lasă pradă nenorocirii, să-şi schimbe vieaţa. Unii sau unele rămân pe gânduri, nu ştiu ce să facă, în sfârşit, se ho-

[1] Despre felul acestei activităţi în Anglia, să se vadă studiul meu pomenit mai nainte din revista *Solidaritatea*, Bucuresti, Aug. — Sept. 1920.

tărăsc să urmeze pe sfătuitorii lor. In scopul acesta, există un azil pentru bărbaţi şi un adăpost pentru fete în Berlin, iar în Londra mai multe. Aci acţiunea este dusă mai departe. Oaspeţii ei, culeşi din locaşurile desfrâului, sunt îngrijiţi cu toate mijloacele pătrunderii sufleteşti, se aduc iar la vieaţă puterile sufleteşti adormite, sunt ţinuţi mai multă vreme aşà, până ce se crede că şi-au luat hotărârea tare de a numai păcătuì.

Nu cu toţi sau cu toate însă izbânda este uşoară. Făgăduinţe se fac. Dar vieaţa de viţiu, în care te-ai tăvălit ani de zile, nu te slăbeşte cu una cu două. Sunt şi de acei care se căiesc de hotărârea luată şi se întorc iar la viţiu. Nu este rar însă că ei cad din nou pe mâna misiunii nocturne, după ce viţiul i-a nenorocit mai rău prin boale grele de vindecat, prin desgustul de vieaţă, şi abià atunci unii sunt câştigaţi. Mai înţelepţiţi de data aceasta, sunt trimeşi la aziluri la ţară, pentruca, în vieaţa mai curată a naturii, să-şi croiască alt drum.

Vieaţa de noapte este una din marile plăgi ale vieţii moderne, iar *Misiunea nocturnă* este una din uneltele de cea mai strigătoare trebuinţă împotriva viţiilor unei astfel de vieţi.

XVI.

Misiunea printre ţigani.

Cine ar fi crezut că în mijlocul Europei noastre creştineşti se pot găsì încă grupe de păgâni! Nu păgâni după vieaţă, cum se găsesc destui şi între ceice se numesc creştini, dar păgâni în sensul vechiu al cuvântului, oameni care nu cunosc încă pe Iisus Hristos...

Aceştia sunt ţiganii nomazi, care se găsesc în toate ţările Europei. Ei umblă cu corturile lor din loc în loc şi trăiesc o vieaţă de superstiţiuni păgâneşti. Au fost lăsaţi departe de acţiunea predicării creştineşti, şi se ştie, că trăiesc într'ânşii instincte sălbatece de pradă şi ucidere. Din cauza aceasta, sunt oameni temuţi, nu numai la noi, ci şi în alte ţări.

Noua pastorală se ocupă acum şi de ei. Dacă la noi nu s'a făcut aceasta, a făcut-o Misiunea orăşănească în Berlin. In scopul acesta, există acum şi lucrează acolo o *Misiune pentru ţigani.*

Nimic din ce poate fi câştigat pentru Hristos, nu trebuie lăsat.

XVII.

Misiunea prin tipărituri.

Acesta e un capitol lung, fiindcă tipăriturile sunt de multe feluri, şi misiunea nu lasă nici unul neîntrebuinţat.

1. *Predicile tipărite.* Am văzut, la cap. XII al acestei secţiuni, că noua pastorală lucrează prin vizite la casele celor ce nu mai au legătură cu biserica, ori care au fost izbiţi de grele ispite sau lovituri sufleteşti. Dar mijlocul acesta nu poate rezolvà singur marea chestiune a înstrăinării de biserică. Ce poţi vorbì cu un om sau cu o familie într'o întrevedere? Şi de câteori ai să-i vezi? Acì nu e vorba de o acţiune întreruptă, ci de o încercare continuă de a câştigà inimile oamenilor. Aceasta însă nu se poate face decât înmulţind prin mijlocul scrierilor acţiunea ta personală, aşà ca unealta tipărită să te suplinească pe tine acolo unde nu poţi ajunge.

In fiecare Duminecă şi în ocaziuni deosebite se ţin atâtea cuvântări creştineşti. Dar cine le ascultă? Cei înstrăinaţi nu vin la biserică. Dacă e aşà, e de trebuinţă ca, oricum, ei să aibă în mână predica zilei. Dar cum? Tipărind-o şi împrăştiind-o.

Lucrul acesta a venit în minte pastorului *Stöcker* din Berlin, întemeietorul Misiunii orăşeneşti, în Noemvrie 1881. Plângându-se atunci, într'o adunare, de înstrăinarea mulţimii poporului de biserică, au hotărât să tipărească pe fiecare Duminecă de peste an câte o predică de opt pagini, care să coste numai un ban. In 1883, dejà se răspândeau aceste predici în Berlin câte

30,000 în fiecare Duminecă. Inaintea marelui răsboiu, se răspândeau în Berlin şi în împrejurimi până la 110,000 de predici în fiecare Duminecă. Afară de aceasta însă, încă 29,000 din foaia creştinească ilustrată *Kraft und Licht* (Putere şi Lumină), apoi 68,000 dintr'o altă foaie ilustrată, *Sonntagsfreund* (Prietenul Duminecii). Dar aceasta numai din iniţiativa Berlinului. Mai sunt însă şi alte iniţiative în Saxonia, în Schleswig-Holstein, în Cassel şi Hanovra, de unde, de asemenea, se răspândesc astfel de valuri de predici şi foi duminecale.

Ca să-şi facă cineva o ideie de proporţiunile mari pe cari le desfăşură Misiunea orăşenească în Germania, pentru a lucrà asupra sufletelor prin predici tipărite, vom pomenì de ce se face în marile ocaziuni.

In Apusul creştinesc, există ziua morţilor la 1 Noemvrie. Atunci toţi se duc la cimitire, ca să împodobească mormintele scumpilor lor. In această zi, agenţii Misiunii orăşeneşti stau ca roiurile la porţile cimitirelor, ca să împartă predica zilei. 360,000 s'au împărţit astfel într'o singură zi. Este, de sigur, un număr respectabil, care trebuie să ne umple de admiraţiune pentru această inimoasă lucrare creştinească.

Dar pentruca această operă să fie cu putinţă, organele îndeplinirii ei trebuiau să-şi caute mijloace mari ca s'o poată duce la capăt. Ei bine, în scopul acesta, Misiunea şi-a clădit în Berlin în 1899 un mare local cu cinci caturi, în care îşi are librăria, tipografia şi atelierul artistic al ei. Printr'ânsul, e cu putinţă să se răspândească o atât de mare cantitate de scrieri.

2. ***Propaganda prin reviste.*** Predicile nu sunt singurul material care trebuie împrăştiat între ceice au perdut legătura cu biserica. Trebuie să avem în vedere căile prin care intră nepăsarea religioasă, ideile rătăcite şi privirile uşuratece asupra vieţii. Azi fiecare vede că un nemăsurat material de stricăciune sufletească se împrăştie prin tipărituri care răspândesc viţiul. Ele se revarsă din fiecare chiosc de ziare şi este o trebuinţă urgentă de a întrebuinţà a contrapropagandă creştinească.

Noua pastorală nu puteà perde din vedere această trebuință. Deci, fără a se mărginì numai la predici, ea întrebuințează în mare măsură revistele, afară de acele pomenite în cap. de mai nainte. In Germania, Elveția, fiecare provincie, fiecare canton, își au foile lor creștinești săptămânale, care servesc scopului de a procurà lectură creștinească.

Cea întâi foaie de felul acesta, s'a înființat în Germania la 1830 în Stuttgart, cu numele *der Christenbote* (Vestitorul creștinesc). La 1848 s'a înființat alta în Hamburg, cu tot titlul *der Nachbar* (Vecinul), și azi se răspândește în mai mult de 150,000 de exemplare.

In Berlin, apar două astfel de foi săptămânale: una este *das Berliner evangelische Sonntagsblatt* (Foaia duminecală evanghelică din Berlin) și *der Berliner Sonntagsfreund* (Prietenul duminecal berlinez). Cea dintâi se tipărește în 240,000 de exemplare săptămânal, socotind acì și toate edițiunile ei speciale pentru provincie.

Există și reviste care se vând numai cu un ban (o parà) exemplarul, având numai patru pagini. Dar cuprind lucruri foarte bune, din care eu am tradus multe în românește. Astfel sunt revistele *Für alle* (Pentru toți), *der Stadtmissionar* (Misionarul orășenesc) și *Für dich* (Pentru tine), care toate la un loc se tipăresc în 400,000 de exemplare săptămânal.

Socotindu-le pe acestea la un loc cu atâtea alte reviste, trebuie să ne gândim ce bogat material creștinesc se răspândește în fiecare Duminecă.

Dar afară de revistele cu caracter general, adică pentru toți creștinii, sunt și altele numai pentru anumite tagme de oameni. Astfel sunt pentru militari revistele *Zeugnisse eines alten Soldaten* (Mărturii ale unui ostaș bătrân), scoasă de Generalul de divizie von *Viebahn;* apoi: *Keizerzeitung* (Foaia împărătească), *Nach dem Dienst* (După slujbă), *Sonntagsblatt für das deutsche Heer* (Foaia duminecală pentru armata germană).

Pentru chelneri, există revista *Kellnerfreund* (Prietenul chelnerilor), iar pentru lucrători în genere un șir

de reviste locale cu titlul *Arbeiterfreund* (Prietenul lucrătorilor). Toate acestea la un loc se tipăresc şi ele învre-o 150,000 de exemplare.

Cum se vede, e un foarte întins material care se răspândeşte în felul acesta. O lucrare atât de bogată însă cere o organizare deplină. Aceasta şi există în aşà numita «Societate a revistelor creştineşti» (*Christlicher Zeitschriftenverein*), care există în Berlin.

Deci noua pastorală se serveşte în mare măsură de aceste mijloace nouă, pentru a preîntimpinà primejdia revistelor netrebnice.

Din fericire, şi în ţara noastră avem începuturi de felul acesta, care cer însă o mult mai mare desvoltare şi îmbunătăţire pentru a răspunde tuturor trebuinţelor.

In Bucureşti, există de câţiva ani revista creştinească duminecală, *Dumineca ortodoxă*, care face bună treabă şi este foarte bine primită. Dar este numai un grăunte de muştar, care ar trebuì să se răspândească tot mai mult. E adevărat că şi merge din ce în ce mai bine, şi aceasta trebuie să ne bucure. O îmbunătăţire în redactarea ei, de a aveà numai material de pietate creştinească şi în grai desăvârşit românesc, ar face-o şi mai corespunzătoare scopului.

Altă tipăritură mult mai nouă, dar foarte bună, este *Adevărul creştin*, scoasă de două ori pe lună în Bucureşti de Păr. Ierodiacon *D. Cornilescu*, cel mai harnic dintre teologii tineri pe ogorul scrisului creştinesc. Materialul publicat de Sf. Sa e foarte potrivit scopului, e numai creştinesc şi e la înălţimea publicaţiunilor similare din Apus.

O foaie care vrea să fie în felul acesta, dar nu izbuteşte, fiindcă e rău redactată, e *Nihil sine Deo*, care apare săptămânal în Braşov. Ar puteà face treabă bună, dacă ar fi pe mâni meştere ca ale Părintelui Cornilescu.

Tot în Braşov a început a apăreà foarte de curând revista *Sămănătorul*, care apăreà până deunăzi în America, fiind scoasă acolo de Păr. Podea, fost administrator protopopesc în Statele-Unite din America de

Nord şi care s'a întors de puţin timp în ţară. Şi revista aceasta ar puteà face bună treabă, fiindcă Păr. Podea e un om mai priceput decât cei dela *Nihil sine Deo.* Dar e stăpânit de un spirit reformist exagerat faţă de biserica ortodoxă, spirit care nu-l mână pe o cale bună şi rodnică.

Iată cum nevoile pastorale ale vieţii de azi împing pe păstorii creştineşti, şi la noi şi aiurea, de a căutà un material şi unelte nouă cu care să satisfacă trebuinţe nouă. Nu avem de dorit decât ca aceste mijloace să se înmulţească şi la noi într'o măsură mult mai mare decât începuturile pe cari le avem. Aceasta, fireşte, nu atârnă numai de scriitori şi organizatori, ci şi de preoţii care trebuie să răspândească munca lor.

3. ***Propaganda prin broşuri.*** In mintea oamenilor umblă azi o mulţime de gânduri şi de îndoieli împotriva credinţei creştineşti. Câte întrebări nu se ridică cu privire la lume, la vieaţa omului, la starea după moarte, etc. O mulţime de scrieri răspândesc fel de fel de cugetări străine de cele creştineşti.

Pentru a apucà înaintea acestui val de necredinţă, noua pastorală a căutat încă şi alte mijloace, pe lângă cele pomenite. Revistele de care am pomenit nu sunt reviste voluminoase, în care să se trateze desvoltat obiecţiunile care se aduc credinţei creştineşti. Trebuie ceva mai mult decât reviste. Trebuiesc tratate speciale, scrise pentru marele public, în care, în formă uşoară, să se desvoalte toate chestiunile acestea.

Trebuinţa aceasta a dus la înfiinţarea *Misiunii tratatelor*, adică tipărirea şi răspândirea broşurilor, în care sunt tratate fel de fel de chestiuni creştineşti, precum: ***Adevărul bibliei; Crearea omului; Sufletul omului; Nemurirea sufletului; Rai şi iad*** — şi multe ca acestea.

Trebuinţa aceasta s'a simţit mai întâi în Anglia. Acolo, pe lângă organizarea măreaţă a răspândirii bibliei în toate limbile pământului, o nu mai mică desvoltare a luat răspândirea broşurilor de cuprins creştinesc.

In acea ţară, a lucrat în felul acesta *John Wesley* († 1791), întemeietorul sectei metodiştilor, care a scris multe broşuri împotriva alcoolismului, pentru buna orânduire a vieţii casnice şi pentru creştere. Mare merit însă în privinţa aceasta şi-a căpătat o femeie, *Hanna More*, ale cărei broşuri englezeşti pentru apărarea moralităţii creştineşti s'au răspândit în peste 2.000,000 de exemplare. După ce însă s'a desvoltat în această ţară aşezământul specific anglo-saxon al şcoalelor duminecale, au fost întrebuinţaţi copiii, pentruca printr'ânşii să se trimeată broşurile de cuprins creştinesc în sânul familiilor.

In Londra, există acum o *Societate londoneză pentru tratate*, care a răspândit broşuri creştineşti în peste 125 de limbi, într'un număr care trece şi închipuirea. E vorba de nu mai puţine decât un miliard de astfel de scrieri, care s'au întins pe toată faţa pământului.

Din Anglia, ideia a pătruns în Germania. Tot o femeie a fost aceia care a dat îndemnul unei astfel de activităţi: baroneasa *von Oevnhausen*. Ea a împărtăşit pastorului *Uhle* ideia că «ar fi de trebuinţă să se puie înaintea publicului material de citire ieftin şi bun, dacă se doreşte o îmbunătăţire a apucăturilor poporului». Uhle a şi înfiinţat o societate cu scopul acesta la 1811, care şi acum îşi are sediul în *Eisleben*. Ea răspândeşte scrieri instructive, pioase şi distractive.

Sub puterea exemplului englezesc s'au înfiinţat în Germania încă de mult: *die Wuppertaler Traktatgesellschaft in Barmen* (Societatea de tratate Wupertal din Barmen) la 1814; *der Hauptverein für christliche Erbaungsschriften in den preussischen Staaten* (Societatea centrală de scrieri creştineşti pioase în Statele prusiene) în 1814; *Niedersächsische Gesellschaft zur Verbreitung christlicher Erbaungsschriften in Hamburg* (Societatea saxonă de jos pentru răspândirea scrierilor creştineşti pioase din Hamburg) în 1820. Aceasta din urmă, după o lungă existenţă s'a desfiinţat în 1906. Apoi mai există

der Calwer Verlags-Verein (Societatea de editură din Calw) în Würtenberg, înfiinţată la 1833; der *Christliche Colportage-Verein*, înfiinţată în marele ducat de Baden în 1867 şi *Societatea evanghelică de cărţi şi tratate din Berlin.*.

Toate aceste societăţi au răspândit până acum însemnatul număr de 90.000,000 de tratate creştineşti.

Nu putem terminà însă această parte fără a pomenì de însemnatul aşezământ creştinesc *Rauhes Haus* din Hamburg, care, între multele activităţi creştineşti ale lui are şi una pentru răspândirea de broşuri. Aşezământul, care cuprinde acum 25 de corpuri de case, există din 1833; secţiunea scrierilor, cu librărie şi tipografie, din 1844. Director este Pastorul *Martin Hennig*, care din 1884 publică şi un organ al aşezământului cu titlul *Fliegende Blätter des Rauhen Hauses* (Foi volante ale aşezământului Rauhes Haus).

Acì se publică foarte însemnate lucrări şi broşuri, care apar chiar în colecţiuni întregi. Aşà este colecţiunea *Lehr und Wehr für's deutsche Volk* (Invăţătură şi armătură pentru poporul german), în care se găsesc broşuri cu o tratare foarte serioasă şi despre care librăria care le publică încă de mult spune că au fost răspândite în peste 300,000 de exemplare.

Ideia unei activităţi creştineşti pe această cale a fost şi în ţara românească acum vreo 50—60 de ani. Pe atunci apăreau cărticele de cuprins literar, *Confesiunile lui Augustin*, *Parohul din Wakefield* de Goldsmith, *Eustach Placida*, care toate urmăreau scopul propagandei prin scrieri de puţină întindere.

Dar a fost o lucrare răzleaţă şi fără continuitate. Curând s'a şi întrerupt.

Ea a fost reluată în vremea noastră, dar prin începuturi foarte modeste, care cer încă mari desvoltări. Astfel în Bucureşti colecţiunea creştinească *Ia şi citeşte*, care s'a răspândit în chip îmbucurător, dar e încă numai o picătură de apă faţă cu multul care trebuieşte făcut.

Multe colecţiuni, care au început cu câteva numere, n'au mai continuat. Aşà e *Biblioteca bunului creştin* scoasă de P. S. Episcop Nicodem care s'a oprit la vreo patru numere. Tot aşà colecţiunea *Biblioteca educativă*, scoasă de dl prof. *Dr. D. G. Boroianu* pe lângă revista *Viitorul*.

Lucrare bună fac preoţii *I. Cojan* şi *M. Cârlănescu* în jud. Suceava, publicând ceva broşuri creştineşti pe lângă o revistă culturală pe care o conduc.

In Transilvania, sunt câteva colecţiuni de felul acesta, precum *Biblioteca bunului păstor* şi altele, dar ca şi cele dela noi, sunt încă lucru de puţin răsunet şi răspândire. Nici pe departe nu se aseamănă cu proporţiunile vaste şi bogate ale lucrărilor similare din străinătate.

(Va urmà). Arhim. SCRIBAN.

Partea Mariei.

In casa celor două surori — Marta şi Maria — întrase Isus. Marta se învârteà şi alergà grăbită în toate părţile să strângă vase şi cele de lipsă la primirea şi ospătarea lui Isus, iar Maria şedeà liniştită «lângă picioarele lui Isus» ascultând şi sorbind în suflet divinele-i învăţături. (Luca 10, 38). O mică neînţelegere se ivì între cele 2 surori. Marta duse această neînţelegere şi înaintea lui Isus plângându-se împotriva Mariei, că nu-i dă ajutor în alergările şi învârtelile ei.

Isus închise acest conflict cu vorbele: «Marto, Marto, te grijeşti şi spre multe te sileşti. Ci un lucru trebueşte. Iară Maria partea cea bună şi-a ales».

Dar conflictul celor două surori din evanghelie par'că nu s'a aplanat pentru totdeauna. Năzuinţele lor opuse stăruesc şi azi înainte şi neînţelegerea lor par'că mai mare s'a făcut. Pe Marta probabil că n'a mulţumit-o

răspunsul lui Isus. A apucat mănie pe sora ei Maria şi în mănia ei a scos şi scoate mereu pe Maria — şi partea ei — din traiul şi preocupările oamenilor.

Această pornire a Martei împotriva Mariei se poate observà şi în biserica noastră. O arată realitatea. Să ne coborâm puţin în o parohie. Marta ne iese îndată în cale, arătându-ne vasele ei, orânduelile, învârtelile, silinţele şi ostenelile ei culinare. Iată arhiva: circulare legate şi aranjate după ani, mulţime de protocoale congresuale, sinodale (netăiate) impuse de sus şi plătite din «lada bisericii», apoi acte, regulamente, documente şi protocoale referitoare la partea administrativă a oficiului parohial.

Da! Lucruri bune, de lipsă şi folos. O sminteală însă rămâne: după ce ieşim din culina Martei şi închidem uşa, în multe locuri nu aflăm uşa şi intrarea în cealaltă casă, a Mariei. Nu aflăm intrarea în celalalt oficiu, în adevăratul oficiu al preotului: cel pastoral.

In puţine locuri se poate aflà acest oficiu în deplină ordine şi activitate. (In multe locuri nici Biblia nu o are).

In cele mai multe partea Mariei o reprezintă numai slujbele din Molitvelnic şi Liturgier, eventual şi Cazania bătrână ce se ceteşte din strană la praznicele mari.

Şi această greşală n'a răsărit de jos şi nu-şi are pricinile numai jos în parohie. Insuşi protopopul nu întrebà şi nu se interesà — aşà cum ar fi trebuit — de oficiul pastoral al parohiei. «Vizitaţiunile canonice» şi peste tot rolul protopopului, mişcările lui şi agendele lui au primit de sus un colorit prea administrativ. O interpretare greşită, o prea mare înclinare spre partea şi grijile Martei par'că ne-au stăpânit manifestările şi stările noastre bisericeşti de sus până jos.

Această constatare nu e numai a mea. Ea se spune şi se scrie acum şi dincoaci şi dincolo de Carpaţi, şi bine se face: boala nu trebue tăgăduită ci spusă, ca să poată fi tămăduită.

«În punerea în practică a Statutului Organic am pus un mai mare pond pe vecinicele noastre preocupațiuni de ordin administrativ decât pe problemele de vieață spiritual-religioasă. Din aplicarea de până acum a Statutului Organic a străbătut prea puțin din ceeace este suflul, duhul sfânt și de vieață aducător al problemelor sufletești. Va trebuì să se caute mijlocul prin care s'ar puteà suprimà rugina birocratismului și a formalismului steril în ale căror mreji a poticnit concepția spirituală a bisericii noastre. Va trebuì să se țină seamă de misiunea spirituală și spiritualizantă a bisericii în deosebire de preocupările materialiste gospodărești — bune de altcum și ele — cari ne-au înghițit aproape toate energiile»... scrie zelosul protoiereu Dr. Gh. Ciuhandu. «La noi în România ortodoxă — scrie episcopul Vartolomeu — în lipsa unui cler cu o cultură mai înaltă, biserica și-a restrâns atât misiunea, cât și acțiunea aproape numai la ritualism».

Hotărât! biserica noastră par'că prea a rămas numai cu partea Martei. Prea s'a plecat în această parte și prea a uitat pe ceealaltă a Mariei. Vina a fost apoi că a plecat și s'a plecat în această parte și năzuințele preoțimii. S'au distins de sus ziditorii de biserici, s'au lăudat organizatorii, s'au decorat administratorii, întărindu-se astfel de sus mentalitatea că «meritele» trebuesc căutate și se pot câștigà numai în cadre administrative. S'a uitat însă sfatul apostolului Pavel: «mai ales ceice se ostenesc în cuvânt și învățătură» (I. Tim. 5, 17) și îndemnul mai stăruitor spre el. S'a uitat încurajarea și răsplătirea năzuințelor și ostenelelor pastorale pentru «clădirea» credincioșilor și evanghelizarea vieții lor. Această greșită interpretare a dus apoi la faptul că avem atâța preoți harnici și iscusiți organizatori și administratori, dar iată o Mitropolie întreagă abià va puteà umpleà câteva posturi de preoți misionari. Dar această mentalitate ne-a dus la ceva și mai rău. În multe locuri a rămas numai Marta și lucră numai ea: hurducă cu vasele, mătură în biserică, trage clopotul și scrie numeri de acte și nume de oameni în protocoale.

E trist apoi că nici vremurile schimbate n'au putut schimbà cu totul această greşită interpretare.

Sunt şi azi unii — foarte mulţi — cari judecă şi preţuesc vrednicia preotului după desterităţile lui administrative.

Pentru aceştia toată prisosinţa, tot belşugul sufletesc, toată averea şi comoara ce o ai strâns mereu în suflet ca să o poţi împărţì apoi şi altora — sunt un nimica toată faţă de chiverniseala averii de bani ce ţi s'a încredinţat. Nopţi întregi petrecute «la picioarele lui Isus» spre a-ţi puteà întemeià un fond sufletesc, moral din care apoi să poţi împrumută suflete lipsite sunt «fleacuri» faţă de meritele înfiinţării şi administrării unui fond de bani.

Toată truda, toată frământarea, toate ostenelele sufleteşti pastorale pentru «clădirea» credincioşilor sunt pentru unii încă nimica. Dacă n'ai ridicat un gard, sau n'ai putut înălţà şi lăsà un zid — eşti nimic.

Această mentalitate trebue să dispară acum fără amânare. Năzuinţele preoţimii trebuesc îndreptate, încurajate şi ajutate spre partea Mariei, spre misiunea internă.

Nu numai prezentul cu cerinţele lui, ci şi trecutul cu îndemnurile lui cer acest lucru. În istoria trecutului bisericii noastre se pot aflà şi cetì pagini surprinzătoare despre mai multă râvnă şi mai multe năzuinţe duhovniceşti pastorale în raport cu vremile grele de atunci (amănunte sunt şi în «Istoria predicei la Români» Gh. Comşa).

Să nu uităm apoi că avem dela marele Şaguna în această direcţie o moştenire întreagă pe carea n'am chivernisit-o şi n'am sporit-o aşà cum ar fi trebuit. Traducerea Bibliei, Mineiele, tâlcul evangheliilor, diferite manuale din cari unele se folosesc şi azi, sunt tot atâtea dovezi că partea Mariei, laturea duhovnicească a bisericii îl preocupà pe marele Arhiereu mai mult poate ca oricare alte afaceri. Moştenirea lui trebue sporită şi munca lui trebue continuată fără amânare.

*

Trăim vremuri schimbate. Aceste vremuri au adus şi bisericii noastre libertatea deplină de a-şi aranjà dorinţele şi planurile sale de organizare. Avem acum realizate aceste dorinţe. Un lucru însă par'că ne mai «lipseşte»: partea Mariei. Toată biserica noastră, toate stările şi manifestările ei trebuesc îndreptate spre această parte, spre misiunea internă. Este lucrul acesta nu numai porunca şi cerinţa vremurilor schimbate, ci şi singurul mijloc cu care ne putem apărà biserica de o nouă şi mare primejdie: sectarismul religios. In faţa sectarismului religios cele 2 surori Marta şi Maria, partea administrativă şi cea duhovnicească, trebue împăcate în felul corect de a i se da Mariei partea şi chemarea cea aleasă şi de frunte ce i se cuvine.

Pr. Iosif Trifa.

Zizanie „unită" — şi o tendinţă politică?

I.

Cu groază, dar împinşi de datoria unei legitime apărări aşternem pe hârtie acest titlu şi rândurile ce urmează.

Ceeace se întrezărea din unele atitudini din trecut ale unor membri ai ierarhiei bisericii surori de pe vremea stăpânirii ungureşi, astăzi se vede tot mai clar: ura neîmpăcată faţă de biserica ortodoxă, ură pe care o mai ţineà încătuşată aspra nevoie de-a ţineà un front comun în faţa opresiunei maghiare. Azi, din fericire, nu mai avem de a face cu tirănia maghiară; avem însă de a ne apără în faţa unor uneltiri confesionale, duse în mijlocul poporului dela sate de către aceia, cari erau şi au rămas fraţi în cele sufleteşti cu opresorii nostri de ieri.

Nimic pe lumea asta nu ar puteà fi mai neprielnic consolidării statului nostru de astăzi, decât un răsboiu confesional. Ştiam acest lucru, dela început chiar. De aceea noi, ortodocşii, cari ne iubim Ţara întocmai ca sufletul şi credinţa noastră, ne-am ferit ca de foc de a trezì patimi confesionale în şirurile credincioşilor nostri şi şì mai puţin între credincioşii bisericii unite, cari nici nu au altă credinţă decât aceea pe care o are restul poporului român.

Care nu ni-a fost însă mirarea înţelegând despre propaganda pornită dela Lugoj, nu numai în Banat ci şì dincolo de

hotarele episcopiei aceleia, prin broşuri cari, puse în mâna uniţilor, trec şi pe la credincioşii noştri?!

Căci, în realitate, ce forţă numerică reprezintă uniţii din Bănatul nostru românesc, se vede de acolo, că dânşii aproape de loc nu au în acele părţi parohii curat unite, ci tot numai mixte, şi că, în întregul Banat, cel mult tot numai al patrulea sau al cincilea cetăţean este unit.

E prea evident, deci, că propaganda unionistă din Banat, pusă în toporişte de cătră organele *oficiale* ale episcopiei unite din Lugoj, sub cuvânt de apărare împotriva agresiunilor ortodoxiei, ne priveşte foarte de aproape şi trebue să luăm în public cuvântul pentru a o demască.

Începem dară!

Broşurile din chestiune apar «Cu permisiunea Veneratului Ordinariat de Lugoj», în editura «Sionul Românesc», care este şi titlul organului oficial al episcopiei. In chipul acesta, pecetea oficialităţii este dovedită în afară de orice îndoială.

Până acum au scos în mii şi mii de exemplare următoarele broşuri:

Nr. 1. *Glasul Unirei*, de Virgil Pop, preot român unit.

Nr. 2. *Neunirea cea mare (1054) cum s'a urzit între creştini?* de Dr. Ioan T. Marianescu, preot român unit.

Nr. 3—4. *Unirea dela 1700* şi *Cum s'au învrăjbit iarăşi Românii?* de Dr. George Fireza, preot român unit.

Mai sunt în pregătire:

Nr. 5. *Floarea adevărului.*

Nr. 6. *Ortodoxia română şi altele.*

Cine a cetit aceste broşuri, pline de ură neputincioasă şi de îndrăzneţe falşuri istorice, se cutremură de atâta inferioritate sufletească a autorilor, care nu poate fi înţeleasă decât ca o ucenicie a şcoalei ultramontane în stare să schimonosească minţi şi suflete.

Dar să-l lăsăm pe cetitor să-şi facă, el însuşi, judecata din următoarele expuneri sumare a ideilor din acele broşuri, în deosebire de doctrina bisericii ortodoxe şi de concepţia altor catolici veritabili chiar.

«Legea unită e legea strămoşească a românilor. Doar naţiunea română în legea unită catolică s'a botezat», iar «ideea naţională nu poate consistă în lăpădarea de botezul în care ne-am botezat», zice V. Pop la paginile 5 şi 18 (ediţia II) a broşurei sale, care numără şi ediţia a patra! In realitate însă poporul român s'a trezit creştin, de mai nainte de nefericita sciziune din veacul XI, iar unirea cu Roma s'a înfiripat d'abiă dela sfârşitul veacului XVII încoaci, printre Români.

La Românii ortodocşi, înainte de «unire», erà numai umbră şi întunerec de moarte sufletească; iar răul acesta, exagerat în proporţiile sale, se pune exclusiv în cârca ortodoxiei, fără a se spune un singur cuvânt despre rolul catolicismului, îndeplinit prin puterea statului ungar, care în veacurile vechi ne-a persecutat cu fer şi foc, fără să ne lase putinţa de a ne organizà şi desvoltà.

«Unirea» cu Roma ne-a scos din robia sufletească a calvinilor, — zic ei, fără a lăsà să se strecore nici măcar un cuvânt în broşurile lor despre opera culturală românească îndeplinită, graţie căreia aveam limbă liturgică românească, pe care dânşilor nu li-ar fi îngăduit-o Roma, dacă «unirea» lor i-ar fi surprins cu limba slavonă în biserică. (E mărturia unui canonic dela Blaj, Dr. I. Bălan).

Prin «unire» ni-a venit toată lumina culturală şi numai dela Roma, zic dânşii. In realitate însă scânteierile de Românism, aduse de cărturarii români trimişi pe la Roma la studii şi persecutaţi mai apoi la Blaj (Şincai, Clain şi Maior), nu sunt rodul bisericii unite şi a sistemului său, ci expresiunea sufletului curat românesc, pe care nu l-a putut mutilà Propaganda Fide, ca la ucenicii săi din zilele noastre.

Prin «unire» poporul român a scăpat de «maghiarizarea desăvârşită», zic aceiaşi. In realitate însă «unirea» a fost cea mai rodnică pepinieră a maghiarizării, fiindcă a rupt legătura sufletească dintre Români, încopciând mai ales, periferia de apus a Românismului, prin legătura credinţei de maghiarism, şi promovând pe acolo tocmai maghiarizarea.

Concluzia dlui V. Pop, care mai nainte vreme în o altă broşură de propagandă unionistă dela 1909 iscălià numai «preot unit», este: «Dacă este vorbă aşadară, să se facă împreunarea bisericilor româneşti, *cu biserica unită are să se facă aceea împreunare*... Voim o singură biserică românească, cu organizaţie dependentă de scaunul dela Roma».

II.

Broşura «*Neunirea cea mare*» vrea să ne convingă poporul bun dela sate, prin condeiul dlui Dr. Ioan T. Marianescu, că dintre cele două biserici româneşti «biserica unită cu Roma este adevărata biserică a lui Isus Hristos» (pag. 3), pentrucă «nici în simbolul credinţei nu zicem: Carele pentru noi Românii..., ci: Carele pentru noi *oamenii* şi pentru a noastră mântuire s'a pogorît din ceriuri».

Unde-ţi trebue o mai impioasă şi mai pervertitoare localizare a simbolului credinţei!

Dânsul trece apoi mai departe, cu aceeaşi râvnă papistă, pe la prerogativele de onoare ale sfântului Petru, citând uni-

lateral din sf. scriptură ceeace serveşte spre a înlocuì primatul de *onoare* a sfântului Petru între apostoli, cu *un primat de jurisdicţie sau de putere.* Totodată învită pe «neuniţii cei învăţaţi» să ţină cont de aceasta primaţie a sfântului Petru şi «să-şi însemne bine adevărul(?) acesta aceia, cari vreau să facă din biserica lui Isus o instituţiune «naţională»...

Trecând mai departe, are pretenţia de a justificà primatul de *putere* — în loc de cel onorific, pe care biserica orientului l-a recunoscut şi l'ar recunoaşte şi azi, bucuroasă — al Papei dela Roma, *dacă* nu ar subversà meteahna inovaţiilor sale dogmatice şi politice, de a se fi transformat într'un pretins infalibil şi suveran absolut, peste conştiinţe şi dogme şi chiar şi în treburi de vieaţă politică.

In restul broşurei sale, autorul îmblăteşte pe grecii, cari s'au luptat între olaltă, în răsboiul peloponeziac, ţinând ochii închişi în faţa răsboiului pornit în Ardeal în veacul XVIII. pentru suprimarea ortodoxiei. «Ei (grecii) au făcut şi neunirea cea mare (1054), despre care Românii neuniţi zic, că e legea strămoşească şi românească.

«Ingâmfarea bizantinilor» vechi e un nou titlu în broşurică, şi un pretext căutat din adins pentru a lovì într'un canon ecumenic, care dă patriarhului din Constantinopol locul de al doilea scaun în biserica creştină. Şi uită, dinadins, de a spune vr'o vorbă despre trufia papală, care a zădărnicit de atâtea ori reunirea creştinătăţii.

Nu încape Sfinţia Sa nici de moravurile patriarhului Fotie, cari «n'au fost bune»: Principele Maximilian de Bavaria, profesor de teologie catolică în Freiburg, în scrierea sa: Vorlesungen über die Orient. Kirchenfrage (pag. 135—6), tipărită cu aprobare bisericească, ni-l prezintă pe patr. Fotie ca înzestrat cu fenomenale daruri sufleteşti, care nu a fost de fel un caracter de rând, iar vieaţa sa privată a fost pe deplin intactă şi curată». La ce sunt bune, aşa dar, apucăturile învechite, de clevete, ale părintelui Doctor Marianescu?

Mai departe: certele dintre Roma veche şi Constantinopol, din veacurile IX—XI, la ce folosesc *poporului nostru* să fie reproduse cu o păcătoasă tendinţă de a pervertì cu desăvârşire adevărul istoric, care este *altul?!*

La întrebarea aceasta răspunde cuprinsul de mai apoi al broşurei: că «Bizantinii... s'au rupt de Roma şi ruptura aceasta se numeşte *neunire.* Ea nu e nici strămoşească, nici românească, ci e o *îngâmfare grecească*» (p. 27), şi că Românii, «aşà pe neştiute, s'au trezit, că-s neuniţi. Şi neuniţi au rămas până în ziua de astăzi».

Concluzia? «*Este vremea dejà, ca să uităm neînțelegerile de demult și să revenim iarăși la sfânta și dreapta credință creștină. Să nu ne luăm după trufia grecească, nici după ura lor față de Români, ci să înțelegem, că acolo unde e Petru acolo e biserica. Petru și următorii lui sunt la Roma, cu Roma dară trebue să ne unim cu toții. — Roma lui Traian ne-a făcut Români, Roma lui Petru ne face adevărați creștini*» (pag. 32).

O, sancta simplicitas! Cu esclamația aceasta răspundem acelora, cari, când asemenea elucubrațiuni le aștern pe hârtie, le și *cred* în sufletele lor.

Dar, din asemenea apeluri cari, cum spuneam, ajung și prin mânile ortodocșilor, se vede clar și un alt lucru: *Propaganda papistă*, sub pretextul că se apără de ortodocși cari n'au tulburat și nu tulbură sufletul pașnic al poporului, se gătește de un asalt nou, în forme nouă, dar cu atât mai primejdioase astăzi, chiar și pentru proaspăta ordine nouă a Statului Român.

Aceasta o vor, doară, cei din nou înființatul cuib propagandist dela Lugoj?

Să răspundă! Dar și până atunci chemăm asupra lor, nu numai atenția factorilor bisericei ortodoxe, cari au un drept și chiar o datorie de apărare; ci și atenția organelor de stat, până nu se aprinde focul zavistiei confesionale, brodată pe interese străine, religioase și politice.

III.

Ceealaltă broșură, «*Unirea dela 1700*», a preotului Dr. George Fireza, merge mai departe pe aceasta cărare ce duce la răsboiul confesional dintre Români.

Poruind din premisa, că, oare când, la începuturile neamului nostru, ni-s'a predicat Hristos «în limba latină, de preoți latini», că eram «supuși episcopilor de rit latin și jurisdicției primațiale a Papei dela Roma» — se afirmă, că «legea strămoșească» ni-a fost «legea catolică», și că «legea neunită *nu e nici strămoșească; nu e nici ortodoxă* adecă dreptcredincioasă; — *nu e nici națională pentru români; — biserica aceasta nici când n'a servit interesele neamului românesc;* — ea s'ar puteà numì mai în curând *Fotianism* ori *Cerularism*, pe cum ereziile din Apus se numesc Luteranism, Calvinism etc; — și că numai după unirea cu Roma «s'au ivit iarăși zorile unei vieți naționale la Români»!

Biserica română ortodoxă să se fi «unit» cu Roma, încă la sinodul dela Lyon (1274) și la cel dela Florența (1439); dar, apoi, s'a lăpădat iarăși, prin Greci și prin Bulgari, până ce s'a

înfiripat unirea din nou, prin împăratul «Leopold I,. creştin bun şi binevoitor faţă de popoarele sale».

Se ia apoi firul istoriei «unirei» dela finea veacului XVII, în legătură cu prigonirea calvină; se reproduce în *faximil* pentru *popor!* — de ce nu veniţi şi cu caviar pentru popor?! — actul de «unire» dela 1698, pentru a se ajunge la sinodul, de o dubie valoare istorică şi morală chiar, dela 1700, când «s'au unit cu biserica Romei toţi Românii din Ardeal, Bihor, Sătmar şi Maramurăş». De ce nu şi cei din — lună?!

Se înţelege: Atanasie episcopul, iubitor de danţuri cu femei la mănăstirea dela Bălgrad, pentru care lucru se făcuseră împotriva lui şi arătări la curtea din Viena, e proslăvit ca având mari «merite». Acţiunea de «unire», care porneà din râvna pământească de a ajunge la «privilegism»-urile preoţilor latini, este înfăţişată ca un lucru izvorât din necesitatea sufletească a poporului român. Iar cât despre sinodul dela 1700, care este pus în centrul broşurii întregi, se ascunde cu o iscusită măiestrie până şi umbra, că acela — dacă peste tot va fi avut loc — ar fi fost productul politic al străduinţelor guvernatorului militar de atunci din Ardeal, care aveà nevoie de această scamatorie politică-religioasă în favorul politicei dela Viena.

Tot astfel se ascund şi oscilaţiunile sufleteşti ale nenorocitului Atanasiu, care, spre a se susţineà, se declară uneori — neunit; — după cum se pune sub obrocul papal şi adevărul, că chiar după «sinodul» dela 1700, d'abià mai găsì Atanasiu câţiva, puţini, protopopi unionişti, la câteva zile dela deschiderea acelui sinod!

Şi, dacă astfel stăm — cum noi spunem, pe urma scrisului luminos al dlui Iorga despre «unire» — cu faimosul sinod dela 1700, ne întrebăm, cu drept cuvânt:

Oare, factorii conducători din biserica ortodoxă română, şi tot astfel istoricii noştri, în locul prim tocmai dl N. Iorga, nu au un cuvânt de spus în public pentru apărarea bisericii noastre şi pentru a-i aşezà la locul lor pe atari machiavelici papali, cari ne pervertesc istoria, cari vreau să ne desbrace biserica de prestigiul moral mai mult decât milenar, şi duc zavistia confesională în rândurile poporului nostru bun dela sate?

Aşà, cum arătarăm, se prezintă istoria «unirei»: prin falşuri de istorie şi prin înveninarea atmosferei curate a sufletului poporului nostru.

Să vedem acum, în ce chip se prezintă «desunirea» de mai apoi. «Desunirea» este opera calvinilor, cari mai aveau putere, încă, în Ardeal. Halal d'aşà putere, când în Ardeal dictau împăraţii dela Viena şi executau regimul militar înstăpânit acolo.

«Neuniţii» «s'au desunit ca să nu peardă ajutoarele băneşti, ce le primiau din principate». Cine? şi mai ales cui dădeà ajutoare băneşti, dupăce ni-se desfiinţase organizaţia bisericească şi nu aveam mitropolit, nici episcop, ci numai preoţi prigoniţi?

Acţiunea reacţionară a poporului credincios, împotriva «unirei», este efluxul uneltirilor ierarhiei sârbeşti numai. Dar de tunurile lui Buccov, îndreptate împotriva bisericilor şi mai ales a mănăstirilor ortodoxe făcute una cu pământul, nu scrie nici o iotă şi nici măcar o cirtă.

Mihai Circa, popa Mailat din Şona, Ioan Molnar supra numit Popa Tunsul, nu sunt decât nişte tulburători pentru «unire», nu exponenţi cari întruchipau opinia publică religioasă a poporului român din Ardeal.

«Unirea» se făcuse din bună voia întregului Românism, deoarece «împăratul n'a silit pe nimeni să se unească», dar a dat instrucţii secrete, de persecuţiune, organelor sale militare din Ardeal. Iar tunurile lui Buccov au fost — declaraţii de dragoste către biserica noastră. Nici «biserica catolică, *nici când*, n'a făcut pe cineva cu sila membru al său».

Cruciatele papilor, împotriva imperiului bizantin şi a bisericii orientale din veacul al XIII, când — după mărturia Principelui Maximilian — au fost jăfuite şi profanate bisericile orientale de Cruciaţi, iar pe altare au fost puse să joace femei destrăbălate, erà un alt semn de dragoste, ca aceea care ne-a prigonit întruna de când eram la un loc cu ungurii catolici.

Impăraţii şi Papii au fost cei mai buni oameni din lume pentru noi, că au voit să ne «unim» cu Roma. Şi numai afurisita de «neunire» este pricina nefericirii, din trecut şi din viitor, a Neamului românesc!

«Şi numai cuvântul «neunire» sună urât. Mintea sănătoasă aproabă «unirea» şi desaproabă «neunirea» între oameni. ...Celce se declară pe sine de «neunit» cu biserica catolică, însuşi îşi pronunţă osânda vecinică... *Domnul se va lăpădà înaintea îngerilor în ziua judecăţii din urmă de ceice se lapădă de El înaintea oamenilor. Groaznice cuvinte, fraţilor neuniţi!* Cine are urechi de auzit, să auză până mai are timp»! Aşà scrie Doctorul G. Fireza, (pag. 43—44), mai citând şi din apoteoza «unirii», făcută de marele zelator papal, care a fost Dr. A. Bunea, precum şi din cuvintele, rostite de A. S. R. Principele moştenitor, la instalarea actualului mitropolit, la Blaj, «citadela culturei româneşti».

Mare îndrăzneală, să tragi în noroiul patimilor confesionale cuvintele Alteţei Sale Regale, care vine dela Bucureşti, şi,

tot atunci, Blajul să-l ridici în importanţa sa culturală d'asupra Bucureştilor!

Repetăm întrebarea de mai sus: Fruntaşii bisericii şi ai scrisului românesc — şi chiar organele statului, răspunzătoare pentru pacea şi ordinea publică din ţară — nu au oare, nici un răspuns de dat acelora cari, în numele religiei, *vor să tulbure pacea religioasă şi politică a statului, spre a pescuì apoi în tulbure,* după vechile lor obişnuinţe?!

IV.

Acţiunea subversivă, pe care o menajază străinii printre noi, în folosul lor propriu, prin atari organe iresponsabile cari nu văd înaintea lor decât numai stindardul papal şi scopurile Papismului în Orient, — nu se încheie acì, la partea confesională a chestiunei de propagandă.

Şi nici nu e aşà de proaspătă, pe cum se crede de cei neorientaţi această acţiune.

Incă înainte cu două decenii declamà canonicul A. Bunea dela Blaj, astfel: «Unire!» «Tu ai dat unui popor, care nu-şi cunoşteà (?) menirea în aceasta patrie, *un program naţional* mare şi sublim, când prin arhiereul tău Inocenţie (Klein) ai strigat, că *poporul român trebue să fie recunoscut de a patra naţiune...*» (Autonomia: p. 520). Dar tot A. Bunea ni-o spune, că episcopul I. Clain a reclamat drepturi politice numai pentru uniţi (Ep. I. Clain, p. 82), şi nici pe acelea nu le-a ajuns, din vina fatalităţii că s'a desbinat biserica şi poporul românesc, spre a luptà în două tabere, una împotriva celeilalte şi nu cu puteri *unite româneşte* împotriva duşmanului. Iată, acesta este cel mai de seamă fruct politic, şi acesta *negativ,* al «unirii».

«Unire, *ai tăi fii au ţinut pururea sus şi nepătat stindardul naţional. Al tău bard a fost Andreiu Mureşan..* Al tău apostol a fost *Pumnul,* redeşteptorul Bucovinenilor. *Ai tăi soli providenţiali au fost toţi acei nenumăraţi bărbaţi, cari au vestit şi propagat în Muntenia şi Moldova ideia românismului»* — aşà reproduce Doctorul Fireza din A. Bunea.

Cu alte cuvinte: Dacă nu ne certà Dumnezeu cu spargerea în două biserici, se prăpădià tot idealul românesc şi întregul Românism se ducea pe copcă!

Se poate! De aceea, ca un paravan al acestei mari primejdii a trebuit, cât ne priveşte pe noi, ca conducerea partidului naţional ardelean să rămână pururea un patrimoniu greco-catolic. Ortodocşii nu se nasc cu capete de barzi şi de apostoli. Locul lor este — şi a fost pururea — în umbră.

Dar nota aceasta, foarte actuală şi în aceeaşi vreme foarte dureroasă, ni-o trezeşte în gând şi ni-o pune în condeiu notiţa subliniară, de pe pagina 55 a broşurei părintelui Doctor Fireza:

«Azi am puteà amintì între ceice au lucrat la întemeiarea statului român pe Dr. Iuliu Maniu, Dr. Alexandru Vaida, Dr. Teodor Mihali, Dr. Stefan Cicio-Pop, Dr. Vasile Lucaciu, *toţi fii ai bisericii unite,* cari au dus pe vremuri cea mai aprigă luptă pentru drepturile poporului român în parlamentul din Budapesta; **ei au pregătit** *pe Românii din fosta Ungarie pentru măreaţa adunare dela Alba-Iulia din 1 Dec. 1918,* în care s'a proclamat unirea cu vechiul regat».

Auziţi colo, Domnule Goldiş, care ai făcut pe referentul, însufleţit şi cu graiu emoţionat, al însuşi actului de unire cu Ţara-Mamă, şi toţi ceialalţi buni români ortodocşi, cari aţi muncit pentru idealul românesc fără de rezerve confesionale — ca cele exprimate, chiar în pragul adunării dela Alba-Iulia, de cătră partea contrară! — auziţi, cum Vi-se ignorează numele şi cum sunteţi puşi în umbră, pentruca, rezervând strălucirea aureolei politice pentru ceilalţi vrednici comilitoni ai Voştrii, să se facă cel mai detestabil confesionalism şi proselitism?!

Care va să zică: zavistnica propagandă confesionalistă unită din Banat are şi tendinţe politice, azi mai puţin mărturisite pe faţă.

Poate, ca mâne, în organul politic catolic «Albina» dela Bucureşti, le va da pe faţă acela, care a iniţiat această acţiune propagandistă, din cancelaria episcopiei dela Lugoj, şi care răspunzând la numele de Dr. Nicolae Brinzeu, are acum o misiune politică în Bucureşti.

Un lucru e de ştiut: fraţii «uniţi» cu Roma — înţelegem acì ierarhia lor superioară! — nu se simt, în Ţara Unită a Românilor, aşà de bine ca odinioară în fosta Ţară ungurească, alăturea de prelaţii şi nemeşii unguri, de cari au rămas şi azi legaţi prin creşterea şi prin sufletul lor papistăşit.

Din aceasta înstrăinare sufletească se explică propaganda sectară, dusă pe sate în popor, sub un pretext religios şi cu o tendinţă politică chiar, pe cari ne ţineam a fi o datorie să le demascăm şi să le urmărim, în interesul păcii religionare din aceste părţi, cât şi în interesul ordinei politice.

Meditații religioase și exerciții spirituale.

IV.

«Și să vă înoiți iarăș cu duhul minții voastre; și să vă îmbrăcați în omul cel nou, care după Dumnezeu s'a zidit întru dreptate și întru sfințenia adevărului». (Ef. 4, 23—4). Cu aceste cuvinte cheamă apostolul neamurilor pe toți creștinii la înoirea spiritului. Să ne oprim în deosebi asupra acestor trei cuvinte: să vă înoiți — să vă îmbrăcați în omul cel nou — întru sfințenia adevărului.

Trebuința înoirii spiritului. Totul are nevoie de o înoire. Experiența ne învață că pe lângă cea mai mare bunăvoință, cu tot propusul ferm ce l'am aveà, râvna și evlavia ne poate scădeà, se grămădesc greșeli peste greșeli și relele aplicări cresc în vieața omului. Natura însaș premerge cu pilda ei. După toamnă și iarnă ea se înoiește sub ochii noștrii. Dacă nu se împrospătează focul în mașine, funcția lor încetează, ori cât de mare ar fi fost viteza cu care au pornit. De aceea ne advertizează apostolul Pavel: înoiți-vă! Și dacă el îndeamnă astfel pe toți creștinii, cu cât mai mult cuvântul lui este o chemare către preoți. Ei au misiunea cea mai înaltă, câmpul de lucru cel mai larg și trebue să birue cele mai multe piedeci în lucrul lor.

Această înoire trebue să fie deplină, totul trebue să se înoiască în noi. Trebue să ne înoim mintea și să ne îndreptăm privirea asupra scopului final, asupra misiunii pe care o avem aici pe pământ; să ne înoim principiile de cari ne călăuzim, pentrucă «dreptul din credință va fi viu». (Evr. 10, 38), să ne înoim îndemnurile faptelor și acțiunilor noastre, ca ele să fie curate, plăcute lui Dumnezeu, și se poarte în sine pecetea meritului pentru vieața de veci.

Trebue să ne înoim voința: să fie asemenea voinței dumnezeești. Doară zilnic ne rugăm: «fie voia Ta precum în cer așà și pe pământ». Să ne înviorăm voința, când ea a lâncezit, să o întărim, să ne-o oțelim pentru lupta împotriva păcatului, a ispitelor, împotriva vrășmășiilor duhului celui rău, ca să poată stărui în bine. Să o înoim și curățim de sgura atâtor aplicări desordonate, care încearcă a ne abate dela calea binelui.

Intreg omul dinafară trebue să-l înoim, faptele ca şi întrelăsările. Să ne îndeplinim întreaga datorie a chemării noastre cu râvnă nouă; să lucrăm neobosit la mântuirea deaproapelui, să promovăm cinstirea de Dumnezeu, şi să o întărim prin atitudinile noastre externe; totul să se înoiască în noi.

Să vă îmbrăcaţi în omul cel nou. Pentru a puteà realizà această ţintă trebue să avem înaintea ochilor un simbol înălţător, să ne adâncim cu cugetul în acest simbol, încet-încet să ne adaptăm lui. De aceea ne îndeamnă apostolul: îmbrăcaţi-vă în omul cel nou. Şi care este acest om nou, pe care să-l reprezentăm în noi?

Nu e un altul decât Isus Hristos însuşi: «Vezi să faci toate după chipul care s'a arătat ţie în munte» (II Moise 25, 40). Să ne pătrundem de aceleaşi simţeminte ale Mântuitorului: «Că aceasta să se înţeleagă între voi, care şi întru Hristos Isus» (Fil. 2, 5); să ne identificăm cu intenţiunile, cu planurile, cu doririle Lui, să ne familiarizăm cu întregul fel de acţiune, cu strategia Lui. Pentru a cunoaşte aceste simţeminte şi intenţii şi pentru a ni-le puteà însuşi trebue să mergem cu sârguinţă la şcoala Domnului, să respirăm duhul Lui, să ne umplem de acest duh, să ascultăm cuvintele Lui, să ne oglindim în personalitatea Lui şi să-l reproducem pe cât este cu putinţă în atitudinea noastră faţă de cei încredinţaţi grijei noastre sufleteşti, ca să-i putem îndemnà apoi cu Sf. Pavel: «Următori fiţi mie precum şi eu lui Hristos» (I Cor. 11, 1), pentru aceia, desbrăcaţi-vă de omul cel vechiu dimpreună cu faptele lui» (Col. 3, 9).

Întru sfinţenia adevărului. Această înoire să nu fie numai la aparenţă, ci «întru dreptate şi întru sfinţenia adevărului», să fie o înoire lăuntrică, fundamentală şi deplină, nu numai de dragul oamenilor şi pentru ochii lor, ci mai vârtos de dragul Domnului ai cărui slujitori suntem; să fie o înoire durabilă, care să se afirme şi să reziste şi în vremea ispitelor şi a primejdiilor.

Pentru a ajunge la această ţintă, trebue să avem înaintea ochilor o normă hotărâtoare în ce priveşte meditaţiile şi exerciţiile spirituale: să intri în ele cu totul, să rămâi singur şi să ieşi altul. Trebue să intri întreg, cu toate puterile, cu toată energia minţii care să se devoteze cu totul meditaţiei asupra

adevărurilor eterne; cu toată voința, «gata este inima mea Dumnezeule, gata este inima mea» (Ps. 56. 10) la tot ce Domnul va cere. «Grăește Domne că ascultă robul tău» (I. Imp. 3. 10). «Doamne ce voești să fac?» (Fapte 9. 6). Tot timpul să-l jertfești acestei probleme. Și altfel este destul de scurt timpul, 5—10 minute pe zi și câteva zile pe an, iar lucrul este mult de făcut. Trebue să ne punem în curat cu trecutul, să nizuim a ne cunoaște amănunțit, să ne aranjăm de nou totul pentru viitor, să chibzuim planuri cum am puteà face mai mult pentru Dumnezeu, cum am puteà promovà cultul Lui între oameni și cum să lucrăm cu mai mult devotament pentru mântuirea sufletească a acestora.

Însă să rămâi singur, să păstrezi singurătatea, retragerea, concentrarea. Trebue să ne luăm rămas bun dela distracții, petreceri și ocupații cari nu reclamă o rezolvire urgentă. Singuri cu noi înșine, cu sufletul nostru și cu Dumnezeu numai să avem atingere. Și pentruca această comunicare intimă să nu fie turburată, să nu fie neliniștită ori scurtată, trebue să înceteze orice atingere cu lumea dinafară. De aceea se impune tăcerea adâncă în cursul meditațiilor, ca să poți rămâneà cât mai concentrat, să poți ascultà cât mai atent vocea tainică alui Dumnezeu, să te poți devotà cu totul meditării asupra adevărurilor vecinice.

Să ieși altul. Da trebue să te înoiești așà fel, ca să ieși cu totul altul de cum ai intrat în meditația religioasă. Adevărat că meditațiile și exercițiile spirituale nu fac minuni, și nici nu au puterea harică a sacramentelor. De aceea vom simțì în noi aceleași aplicări rele ca și mai nainte, ne vom izbì de aceleași greutăți ca și înainte, dar totuși trebue să devenim altul pe urma meditațiilor. Să ne refacem prin examinarea de noi înșine, prin părerea de rău, cu ajutorul căreia ne împăcăm cu Dumnezeu; altul după voință, după propusuri; trebue să încercăm și alte mijloace efective pentru pregătirea unei schimbări radicale. Trebue să ne punem într'o astfel de dispoziție sufletească ca și păcătosul, gata de a face pocăință deplină, despre care Sf. Ambrosiu spune că se îndrepta-se cu adevărat. În drum însă întâlnește persoana cu care mai nainte avusese legături neîngăduite. Fără a o luà în seamă trece înainte. În

credinţa că n'a fost observată, ea se apropie cu vorbe dulci: «Cum, nu mă mai cunoşti, eu sunt cutare şi cutare». Dar el răspunse scurt şi apăsat: «Nu mai sunt eu cutare şi cutare». Să avem mereu înaintea ochilor ocaziile, cari ne-au dus la cădere; să căutăm a ne cunoaşte cât mai bine aplicările nesăbuite, cari ne-au fost până acum povăţuitori răi; să ne examinăm atingerile cu oamenii, cari ne-au prilegiuit alunecări şi greşeli. Să devenim altul nu numai după propusuri, ci şi prin râvnă nouă, pe care trebue să o trezim în noi în cursul meditaţiilor şi exerciţiilor religioase, ca să putem produce schimbarea felului de vieţuire de până acì.

Aceste trei condiţii, mai sus arătate, răspund întreitului îndemn al apostolului Pavel. Fiecare să intre cu totul în meditaţii, ca să se înoiască pe de-a'ntregul, să rămână singur, ca în tăcere să se îmbrace în omul cel nou, să se întemeieze numai pe sfinţenia adevărului, ca să iasă altul.

(După H. Hurter). *Preot. P. Moruşca.*

PREDICĂ

rostită în catedrala din Sibiiu.

«De nu se va naşte cineva de sus, nu va vedeà împărăţia lui Dumnezeu. Ioan 3_3.

Iubiţi Creştini şi Fraţi!

«Eu sunt lumina lumii»[1] a zis Mânt. Isus Hristos. Să ne plecăm cucernic cei întunecaţi şi orbiţi de patimi şi trufie, şi să zicem: «pătrunde Doamne în inima noastră şi-o luminează şi ne-o încălzeşte, ca să vedem şi să iubim şi să facem adevărul şi dreptatea! Ajută-ne, căci vrem să ne înoim!».

Iubiţi Creştini şi Fraţi!

Să ne înoim, să ne renaştem!

Nu e glasul meu, e dorinţa întregei lumi, şi nu mă îndoiesc, că şi a celorce binevoiţi a mă ascultà. Am

[1] Ioan 8_{12}.

ajuns la o răspântie, deodată ni s'au căscat atâtea drumuri, că nu ştim pe care s'apucăm, toate ne promit fericirea, deşi sufletul înfiorat vede că ne duc în Sahara cea fără de oaze şi fără de margini. Ce frică, ce fiori ne trec gândindu-ne la pustiuri, la haose, la goluri! Şi avem glasuri de îndemnare, avem tobe, trâmbiţi, reclame, vestitori de fericire, «înţelepţi ai veacului acestuia», şi totuşi stăm pe loc cu inima îngheţată. Poate mai bucuros ne-am întoarce, dar e eschis; nu e întoarcere pe lumea aceasta, ci numai mergere înainte.

Inainte, înainte e vieaţa! De pe fruntea încununată cu spinii răutăţii omeneşti cad picuri roşii de foc curăţitor, din ochii închişi pe cruce ţâsneşte lumină, peatra aruncă peceţile fărădelegii omeneşti şi să răstoarnă, ca să răsară soarele, cel dătător de vieaţă în veci! El e înainte. Inainte deci cu încredere! «Să lăpădăm deci pe omul cel vechiu cu poftele înşelăciunii, şi să ne îmbrăcăm în cel nou, care este alcătuit după chipul celuice l-ai zidit Doamne»,[1] că «noaptea a trecut, ziua s'a apropiat; lăpădând lucrurile întunerecului, să ne îmbrăcăm în armele luminii»,[2] «ca fii luminii să umblăm».

Dar, iubiţi Creştini şi Fraţi, ca un tuş rece trece peste inima noastră zimbetul sarcastic al înţelepţilor veacului acestuia, par'că-i aud, cum i-am auzit de-atâtea ori: «Ne vorbeşti de renaştere? de Hristos? Nu vezi că nu merg afacerile? Nu auzi că numai avem credit în străinătate? Nu ceteşti, că ne ruinează muncitorii cu pretenţiile lor? Renaştere? — Ne trebue reforme! Ne trebue oameni!» — Sărmanii muritori! Văd că ne trebue ceva, dar nu vor să spună: ce anume. Oare reformele ce sunt? Şi mai ales când ceri oameni pentru ele? Oare ce ne trebue mai întâi: reforme sau oameni? Fără îndoială, că oameni născuţi de sus a doua oară, reformatori, cari să aibă inimă din care să scoată reformele, cari să meargă la inimi gata de înoire! Deci trebue ***renaştere***, dacă dorim fericire!

---

[1] Molitvelnic la taina botez. — [2] Rom 13_{13}.

Ne plângem, că nu avem încrederea străinătății, că nu ne merg afacerile? Dar cum poftim acest lucru, când noi înșine ne înstrăinăm unul de altul, când noi înși-ne nu ne bucurăm de încrederea noastră? Increderea reclamă sinceritate, cere adevăr și dreptate, iar noi ne-am făcut un titlu de onoare din «minciună» în toate colorile sale. Increderea altora emanează din încrederea noastră, și pentru aceasta ce am făcut? Am surpat autoritatea și vaza semenului nostru? Răsturnăm valori ori nu le sprijinim, și în locul lor întroducem între oameni erezii sociale? Iată a intrat «duh rău în lume», care nu poate fi scos decât «cu postul și cu rugăciunea», cum zice evanghelia de azi. ***Trebue să restabilim răspunderea personală, trebue să recunoaștem valorile***, trebue adevăr și dreptate neprecupețită, căci acestea lipsesc din lume.

Dar cum vor fi acestea, când «limba noastră e o săgeată ucigătoare, — cum zice prorocul Ieremia,[1] viclene sunt graiurile gurii noastre; fiecare cu gura sa grăește pace cătră aproapele său, dară în inimă poartă vrajbă». Impotriva vicleniei, a răutății, a urei, a vrajbei din internul omului ajută prea puțin reformele votate de parlamente și nerespectate de nimeni, ajută prea puțin ereziile sociale, cu tot cortegiul lor de proroci, cari văd paiul în ochiul altuia și nu vor să vadă bârna din ochiul propriu; reformele din afară vor mărì haosul din lăuntru, și prin urmare afacerile noastre nu vor merge bine, și încrederea față de noi nu va sporì. Tuturora trebue să le premeargă ***reforma internă individuală***. Numai când fiecare vom câștigà această reformă, vom fi în stare să restabilim valorile și răspunderile, și dacă toți vom săvârșì această operă asupra noastră, cred că nici numai e lipsă de reforme votate cu vot universal, ele vor venì dela sine, că «de veți căutà împărăția lui Dumnezeu și dreptatea ei, toate celelalte se vor adauge vouă».

Deci constatăm că trebue să ne renaștem, și dela noi, dela fiecare în parte trebue să plece. — Dar suntem în stare să facem această înoire noi înșine, cu puterile

---

[1] Ier. 9_8.

fericire. — Pe Golgotha ne aşteaptă să ne răstignim şi noi patimile, să răstignim pe omul cel vechiu din noi, ca să înviem cu El, căci iată, piatra se dă de o parte şi se ridică triumfător soarele dreptăţii, căldura şi lumina lumii. Grăbiţi-vă să-L cunoaşteţi, ne spune cine e: «eu sunt calea, şi adevărul şi vieaţa», eu sunt dragostea, care mi-am pus de bunăvoie sufletul pentru voi, ca să vă ridic din rătăcire, din erezii, din pierzare; deci dacă mă vreţi, faceţi ceeace eu am făcut pe lume, fiţi şi voi, cum am fost eu: preamărire pentru Tatăl nostru cel ceresc, lumină pentru cărările voastre, şi în schimb vă voi naşte de sus, veţi aveà ce doriţi: armonia socială, pacea universală, ori cum i-am zis eu: împărăţia lui Dumnezeu! — Deci *dela Golgotha se începe vieaţa cea nouă, renaşterea.* Să ne luăm crucea şi să ne suim. Iată calea...

Să ne îndoim credinţa şi să aprindem dragostea noastră după Hristos. Intocmai cum soldatul, când, urmărit fiind de duşman, vrea să-şi scape vieaţa, aruncă tot de pe sine, chiar şi ultima coaje de pâne deşi n'a mâncat de trei zile, aşà şi noi să aruncăm tot ce ne poate împiedecà, toată grija materială, nesaţiul după averi şi măriri, ce-a putut grămădì în inima noastră lumea aceasta, şi umplându-o de setea dragostei după Hristos, să-l urmăm, fugind din calea ispitelor veacului nostru. Fiecare s'o facem, să ardă inima noastră de dogoreala acestei iubiri, unul pentru altul s'o facem: «pe noi înşine şi unul pe altul şi toată vieaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm».[1] Căci această dragoste e forţa creatoare, renăscătoare, şi ce nu se clădeşte pe această dragoste, nu are valoare, nu trăeşte, se *dărâmă.* Şi fără de această dragoste dusă la abnegaţie, nu e nici renaştere.

Dar oare e de-ajuns să-L cunoaştem numai, şi să-l iubim? Nu. Pe celce-l cunosc, pe celce-l iubesc, vreau să-l am şi aproape! Aşà şi pe Domnul vreau să-L

[1] Ectenie la liturgie.

fericire. — Pe Golgotha ne aşteaptă să ne răstignim şi noi patimile, să răstignim pe omul cel vechiu din noi, ca să înviem cu El, căci iată, piatra se dă de o parte şi se ridică triumfător soarele dreptăţii, căldura şi lumina lumii. Grăbiţi-vă să-L cunoaşteţi, ne spune cine e: «eu sunt calea, şi adevărul şi vieaţa», eu sunt dragostea, care mi-am pus de bunăvoie sufletul pentru voi, ca să vă ridic din rătăcire, din erezii, din pierzare; deci dacă mă vreţi, faceţi ceeace eu am făcut pe lume, fiţi şi voi, cum am fost eu: preamărire pentru Tatăl nostru cel ceresc, lumină pentru cărările voastre, şi în schimb vă voi naşte de sus, veţi aveà ce doriţi: armonia socială, pacea universală, ori cum i-am zis eu: împărăţia lui Dumnezeu! — Deci *dela Golgotha se începe vieaţa cea nouă, renaşterea.* Să ne luăm crucea şi să ne suim. Iată calea...

Să ne îndoim credinţa şi să aprindem dragostea noastră după Hristos. Intocmai cum soldatul, când, urmărit fiind de duşman, vrea să-şi scape vieaţa, aruncă tot de pe sine, chiar şi ultima coaje de pâne deşi n'a mâncat de trei zile, aşà şi noi să aruncăm tot ce ne poate împiedecă, toată grija materială, nesaţiul după averi şi măriri, ce-a putut grămădì în inima noastră lumea aceasta, şi umplându-o de setea dragostei după Hristos, să-l urmăm, fugind din calea ispitelor veacului nostru. Fiecare s'o facem, să ardă inima noastră de dogoreala acestei iubiri, unul pentru altul s'o facem: «pe noi înşine şi unul pe altul şi toată vieaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm».[1] Căci această dragoste e forţa creatoare, renăscătoare, şi ce nu se clădeşte pe această dragoste, nu are valoare, nu trăeşte, se *dărâmă.* Şi fără de această dragoste dusă la abnegaţie, nu e nici renaştere.

Dar oare e de-ajuns să-L cunoaştem numai, şi să-l iubim? Nu. Pe celce-l cunosc, pe celce-l iubesc, vreau să-l am şi aproape! Aşà şi pe Domnul vreau să-L

---

[1] Ectenie la liturgie.

am cât mai aproape să mă povăţuiască, să mă îndemne, ori să mă mustre chiar, când m'am abătut. Toţi ceice vor să se renască trebue să-şi apropie pe Domnul. «Căutaţi pe Dumnezeu, şi dacă se va apropià de voi, să-şi laşe cel necredincios căile sale şi omul fără de lege sfaturile sale, şi să strigaţi, că mult va iertà păcatele voastre» zice prorocul Isaia.[1]

O Doamne, dar vrednici suntem să te apropii de noi? Că noi nu putem, suntem osteniţi, am rătăcit pe multe căi, nu ne mai ţin picioarele şi par'că nici nu mai îndrăsnim. «Ci îndrăsniţi, şi veniţi cei obosiţi şi însărcinaţi de rele, că eu vă voiu odihnì pe voi»,[2] că «n'am venit să caut pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi»,[3] veniţi întru bucuria mea, şi «rămâneţi întru mine, precum şi eu întru voi,»[4] căci aţi văzut «că viţa, care nu rămâne întru butuc, nu aduce roadă»,[5] rămâneţi întru mine ca roada voastră să fie deplină,[6] «căci pace vă dau vouă, pacea mea o dau vouă».[7]

Să ne suim pe Golgotha, căci numai acolo cunoaştem pe Hristos Isus Domnul nostru, căci numai acolo începem să-L iubim, acolo numai să ne şi apropiem de El, să ne atingem dacă vrem să înviem; până n'am trecut peste dealul căpăţânii să nu nădăjduim înoire.

Şi aceasta, iubiţi Creştini şi Fraţi, nu e o întoarcere, cum pretind duşmanii binelui omenimii, Golgotha pentru celce vrea să se nască de sus e înainte, Mântuitorul e înainte cu mult. Deci renaşterea prin Hristos e o mergere inainte, un progres, şi singurul progres, care va aduce dragostea între noi, adevărul şi dreptatea între noi, şi încrederea noastră şi a străinătăţii; prin renaşterea în Hristos va venì renaşterea internă individuală, restabilirea valorilor şi a responsabilităţii. Hristos Domnul e uşa, prin care trebue să intrăm la vieaţa cea nouă şi numai prin ascultare Lui, căci scris este: «dupăcum prin neascultarea unui singur om, cei mulţi s'au făcut păcătoşi, tot aşà prin ascultarea unuia singur cei mulţi se vor face drepţi».[8]

---

[1] Isaia. [2] Mateiu 11_{28}; [3] Mateiu 9_{13}; [4] Ion 15_4; [5] Ioan 15_4; [6] Ioan 15_{16}; [7] Ion 14_{27}. [8] Rom. 5_{19}.

Să ne naştem dar de sus prin Isus Domnul, dacă vrem să vedem împărăţia lui Dumnezeu intre noi.

Să delăturăm vălul ignoranţei trufaşe şi îmbrăcându-ne în zeaua credinţii să ne facem din adevăr şi dreptate, din omenime şi Eternitate scop vieţii. «Dărâmând gândurile şi toată înălţarea care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu, să robim toată mintea noastră spre ascultarea lui Hristos»,[1] ca să putem rostì apoi cu apostolul neamurilor: «Cu Hristos împreună m'am răstignit, aşà că de-acum nu mai viez eu, ci viează întru mine Hristos»[2] Amin.

Gh. Maior.

Căderea şi întoarcerea Apostolului Petru.

Meditaţie.

Să trecem pe dinaintea ochilor sufletului o întâmplare, în care vom recunoaşte, ca într'o oglindă, de unde vine că rătăcim aşà de des dela destinaţiunea noastră şi ce trebue să facem ca să ne readucem vieaţa pe drumul drept. Această întâmplare este căderea apostolului Petru şi întoarcerea lui. Să urmărim pas cu pas în două puncte mai ales, pe acest ucenic în drumul spre păcat şi în revenirea lui la Domnul.

Căderea lui Petru. Să stabilim mai întâi adevărul că pot cădeà chiar apostoli, stâlpi ai bisericei se clătesc, deci nimeni nu-şi poate trăì vieaţa fără să fie cu destulă băgare de seamă de sine. Nimic nu îţi dă siguranţă, nimic nu te apără sigur dela cădere. Nici vârsta, Petru erà poate cel mai bătrân între apostoli — nici chemarea, Petru fusesă ales de Hristos nemijlocit de apostol al Său, — nici deosebita distincţie din partea lui Dumnezeu, a fost investit cu cea mai mare încredere Petru, — nici buna educaţie de care te-ai împărtăşit, n'a petrecut oare

---

[1] II Cor. 10_5; [2] Gal. 2_{20}.

Petru în şcoala Domnului trei ani, — nici raportul cel mai intim cu Hristos de care se bucurà Petru, — căci totuşi a căzut. Au căzut apostoli, pot să cad şi eu. Unul, Iuda, a căzut aşà fel încât nu s'a mai putut ridicà: deci «cu frică şi cu cutremur mântuirea voastră să lucraţi» (Filippis. 2, 12). Această frică însă nu trebue să nască descurajare, neîncredere, desnădejde.

Neîncrederea, în puterile noastre trebue să fie o împintenare a acestor puteri spre trezvie, prevedere, înţelepciune: «privéghiaţi» zice Domnul; să ne îndemne la rugăciune la nevoinţă: «De aceea fraţilor mai vârtos nevoiţi-vă ca să faceţi adeverită chemarea şi alegerea voastră, că acestea făcând nu veţi greşì».

Această frică să ne determine a ne căutà scăparea la Dumnezeu, în el să ne punem încrederea, «că Dumnezeu este carele lucrează întru voi şi ca să voiţi şi ca să lucraţi, după buna Sa voinţă» (Filippis. 2, 13) că cel ce a început întru voi lucrul cel bun, îl va şi săvârşì», (Filippis. 1. 6). Ajutat de Dzeu toate le pot. «Toate le pot întru Hristos celce mă întăreşte» (Filippis. 4. 13). Deci în toate împrejurările neîncredere în mine, dar deplină încredere în Dumnezeu.

Cum s'a întâmplat că Petru a căzut? Dacă examinăm cu deamăruntul tot ce ne povestesc evangheliile iată drumul căderii.

Intâiul pas: Intrelăsarea rugăciunii. Domnul le-a recomandat ucenicilor să se roage: «Privegheaţi şi vă rugaţi ca să nu cădeţi în ispită» (Mat. 26, 41). Noi suntem slabi, iar chemarea înaltă — expuşi multor primejdii, duhul răutăţii ne pândeşte de aproape: «Iată Satana v'a cerut pe voi să vă cearnă ca grâul» (Luca 22, 31). Pentruca să nu cădem trebue să ne ţinem de ceva tare, să ne prindem, să ne răzimăm de Dumnezeu, ca întăriţi prin El să putem rezistà. Acest razim se câştigă prin rugăciune. Aici găsim întâia pricină a căderii multor preoţi: neglijarea rugăciunii. Nu se cultivă spiritul de meditare, de concentrare religioasă. Aceasta duce neglijenţa mai departe, se întrelasă şi rugăciunile prescrise, devii tot mai slăbănog până ce slăbiciunea birue, se preface în dedare şi patima se ridică la stăpânire, se negligă chiar rugăciunea publică, ori se face fără evlavie, fără simţ. Cufundat preotul în grijile zilei, în grija păstoririi

altora intrelasă grija de sine, meditaţiile şi exerciţiile spirituale şi în loc să aducă şi pe alţii la drumul drept este răpit el însuşi de relele dedări ale mulţimii, în loc să fie el îndrumător şi mântuitor se face sminteală lumii. După cuvântul psalmistului: «Uscatu-s'a inima mea că mi-am uitat a mâncà pânea mea» (Ps. 101, 5). Să ne reculegem, să ne întoarcem cu duhul spre meditaţie să intrăm cât mai des în cămara de rugăciune, ca la un izvor de înviorare şi lucrul nostru în mijlocul turmei va aveà neasemănat mai multă binecuvântare dela Dumnezeu.

Al doilea pas. Mântuitorul n'a recomandat numai rugăciunea ci şi priveghierea: «privegheaţi»... Treaz trebue să fie preotul de vrea să nu cadă, treaz păzindu-şi ochii, căci prorocul Ieremia (9. 20) o spune semnificativ: «s'a suit moartea prin ferestrele voastre» cum a experiat şi David (când a văzut pe femeea lui Urie scăldându-se 2 Imp. 11. 2. u.) şi mulţi alţii. Pază trebue să pună gurei, urechilor, fantaziei sale, pază inimei care aşà de uşor se ademeneşte de lucrurile ispititoare ale lumii. Această priveghere i-a lipsit şi lui Petru.

Al treilea pas. Petru prea mult s'a preţuit pe sine prea s'a încrezut şi s'a răzimat în puterile sale, în propusurile sale bune. Domnul l'a făcut băgător de seamă cu deadinsul: «Amin zic ţie că tu astăzi, în noaptea aceasta, mai nainte de a cântà cocoşul de douăori, te vei lăpădà de mine de trei ori» (Marc. 14. 30). Dar Petru în loc să creadă cuvintelor Domnului, să se teamă pe urma hotărâtei preziceri a Atoateştiutorului, în loc să se întoarcă spre El şi să-L roage ca să depărteze primejdia dela el, nu se pleacă, îi contrazice Domnului se pune pe sine deasupra celorlalţi ucenici: «Iar el cu mult mai vârtos ziceà: de mi-s'ar întâmplà a murì cu tine, nu mă voiu lăpădà de tine». Domnul vrea să ruşineze această prea mare încredere în sine şi îngădue jalnica lui cădere.

Al patrulea pas. Acesta este arătat prin cuvintele: iar Petru Îi urmà de departe. Dacă scade râvna, moliciunea îşi face drum în sufletul preotului, şi căderea nu mai este departe. Această moliciune (indiferenţă) se înstăpâneşte în măsura în care lăsăm să dispară din mintea şi inima noastră îndemnurile şi admonierile dumnezeescului Mântuitor, dacă pilda Lui numai e ţinută mereu în deplină lumină înaintea ochilor,

ci e lăsată să se depărteze din conştiinţă. Căci ce vezi numai din depărtare, numai în conturi generale nu-ţi mai face impresie. Dacă te subtragi influinţei şi acţiunei directe a Mântuitorului, câştigă putere şi se înstăpâneşte lumea cu ademenirile şi lucrurile ei amăgitoare şi aşà sufletul îndepărtat de Hristos curând cade în mregile ei.

Al cincilea pas. Petru însuşi se duce la primejdie, se aşează şi el între vrăşmaşii lui Hristos; nu e locul aici pentru un ucenic al Domnului. «Celce iubeşte primejdia, va cădeà într'însa» (Sir. 3.25). «Celce se atinge de smoală mânjise-va», (Sir. 13.1). Ispita îl năpădeşte, frica de oameni îl cuprinde şi mai nainte de a-şi fi dat seama, s'a lăpădat de Învăţătorul şi Domnul său. Aşà se întâmplă întotdeauna dacă omul intră în societate rea. Se pornesc poveşti necuviincioase, se aruncă vorbe imorale de alţii, te temi să te împotriveşti să contrazici, ca să nu apari prea clerical, bigot, să nu te socotească mărginit ori fariseu; râzi împreună şi chiar de ţi-se solicitează cuvântul, îngădui, dai drept altora împotriva convingerilor tale, ...ai greşit şi ai căzut. Şi mai primejdioasă e societatea persoanelor de sex contrar. Cel ce iubeşte primejdia va cădeà într'ânsa.

Încă câteva circumstanţe a căderii ap. Petru. Ispita, pricina la cădere îi vine dintr'o parte la care nu s'a gândit de loc, nu şi-a adus aminte de ea. Nu dela slugile îndârgite şi bătăioase, nici dela o persoană cu situaţie şi rang înalt, a cărei putere l'ar fi umplut de frică, nu, ci dela o sărmană slujnică. Şi dupăce a căzut nu s'a recules îndată şi aşà ajunse la a doua şi a treia lăpădare. Dacă nu te ridici îndată după întâia cădere repede se adună păcat peste păcat. Şi în lăpădarea apostolului observăm o gradaţie. Întâi simplă lăpădare, apoi lăpădare cu jurământ şi în sfârşit se lapădă cu jurământ şi blăstăm «a început a se blăstămà şi a se jurà» (Mat. 26. 74). Aşà se întâmplă, dacă odată căzut în mregea păcatului nu te ridici să stai împotriva ispitelor şi ocaziilor ademenitoare, cazi tot mai adânc.

Am urmărit cu amărăciune şi durere căderea apostolului Petru; vom fi văzut, vom fi simţit că la fel vom fi rătăcit şi noi dela drumul drept. Să-l însoţim acum şi pe calea reîntoarcerei sale la bunul Mântuitor. De vom urmărì cu de-amănuntul ce ne spun evangheliile, vom distinge şi aici cinci momente.

Întoarcerea lui începe când a întâlnit privirea plină de milă a Domnului: «Şi întorcându-se Domnul a căutat spre Petru» (Luc. 22. 61). Această privire a nimerit ca un fulger pe ucenic, i-a arătat prăpastia căderii lui, i-a luminat adâncimea nerecunoştinţei în care căzuse atât de uşuratec. Aceeaşi privire de milă se îndreaptă şi spre noi, pentru a ne luminà atâtea rătăciri ale vieţii de până acì. Fie ca ea să trezească şi în noi aceeaşi întoarcere spre Domnul ca şi în Petru.

Şi şi-a adus aminte Petru de cuvântul Domnului. Lumină se făcù în sufletul lui. Şi-a adus aminte de dragostea nemărginită a dumnezeescului Mântuitor, pe care atât de mult l-a supărat, — de făgăduinţa, pe care cu atâta frivolitate a frânt-o, — de nerecunoştinţa, de neîncrederea cu care s'a purtat faţă de Domnul. Da, să ne amintim şi noi în zilele de reculegere sufletească de chemarea şi misiunea noastră, pe care o avem ca oameni, ca creştini, ca preoţi, de care ne uităm cu atâta uşurătate; să ne amintim de multele propusuri bune, de făgăduinţele cărora le-am devenit necredincioşi; — să ne aducem aminte de rătăcirile multe, de atâta nerecunoştinţă de cari ne-am făcut vinovaţi, să ne dăm seama de jalnica stare a conştiinţii noastre în care ne-am petrecut zilele vieţii, ca toată această amintire să ne stârnească dorul sincer de a ne întoarce la casa părintească.

Pe urma acestei priviri pline de graţie şi pe urma acestei reamintiri Petru se simte cu totul zdrobit. Însă întemeiat pe nemărginita bunătate a Domnului se reculege, îşi revine. Cel dintâi lucru pe care îl face este: că p ă r ă s e ş t e locul primejdiei, a păcatului, «ieşì afară». Mai întâi de toate e nevoie să rupi hotărât cu păcatul, să te fereşti de ocazia la păcat, dacă vrei să te împaci cu Dumnezeu.

Şi apoi s'a dat cu totul p ă r e r i i d e r ă u, «a plâns cu amar» (Luc. 22, 62). A pornit din toată inima, aducându-şi aminte de nesfârşita bunătate a Domnului pe care o vătămase aşà de mult, a vărsat râuri de lacrimi asupra păcatului său. Părerea lui de rău a împreunat-o cu umilinţă, cu încredere, el nădăjdueşte iertare. Să distingem bine între părerea de rău a lui Petru şi aceea a lui Iuda. Şi Iuda se căeşte de fapta sa, însă covârşit de mărimea păcatului său, uită de bunătatea Domnului, devine neîncrezător, îndoelnic, despereazã, leagă păcat peste

păcat până sfârşeşte cu sinucidere. Căinţa care sdrobeşte inima răpeşte curajul şi încrederea, este căinţa lui Iuda, care nu dobândeşte iertare. Nu este aşà Petru. Pe el îl stăpâneşte gândul: adevărat păcatul meu este mare, dar neasemănat mai mare este bunătatea lui Dumnezeu, şi acest gând îi întăreşte inima, prinde curaj, se refugează la Domnul şi aici găseşte primire părintească, iertare, împăcare. Căinţa lui Petru este aceea care adevărat plânge cu amar asupra păcatului, dar îşi caută scăpare la Hristos. Că Petru nu şi-a pierdut încrederea în Domnul o vădeşte şi acest fapt. Abià a prins ştirea că Domnul a înviat şi aleargă printre cei dintâi la groapă cu Ioan, de bunăseamă cu gândul de a se aruncà la picioarele Invăţătorului, ca să-L roage de iertare. De ar fi fost neîncrezător s'ar fi ascuns, n'ar fi îndrăznit să vină înaintea feţii Domnului.

Dar Petru nu se mulţămeşte cu o căinţă goală, prin râvnă sfântă îşi îndreaptă greşala. Şi Domnul îl primeşte şi-l întăreşte: «de mă iubeşti paşte oile mele» ca şi când iar fi zis dacă cu adevărat inima ta s'a întors spre mine dovedeşte-o prin grija dragostei cătră turma pe care am răscumpărat-o cu sângele meu. Aşà şi-a reînceput Petru vieaţa plină de râvnă pentru Domnul şi mulţi păcătoşi a întors la Hristos. Minunată satisfacere pentru păcate: să mântueşti suflete. Şi în această râvnă a grijei de suflete a stăruit ani şi zeci de ani până la capătul vieţii şi a pecetluit cu moartea părerea de rău şi pocăinţa sa. De am căzut cu Petru să facem cu el pocăinţă să ne întoarcem sincer şi definitiv la Hristos.

Mai nainte de a încheeà această meditaţie să ne aducem aminte de primirea de care l-a învrednicit Domnul. Aceasta să ne dea curaj să ne umple de încredere; ori cât de greu am fi păcătuit să ne întoarcem din toată inima spre Domnul. Dumnezeescul Mântuitor nu şi-a uitat de Petru: întorcându-se a căutat cu milă spre el, îl primeşte de nou fără să-i facă imputări, pe cari le-ar fi meritat îndeajuns — i-se arată după înviere înaintea celorlalţi apostoli (1 Cor. 15, 5) şi îl socoteşte iarăş ca ucenic, ca apostol al său, îl îmbracă cu demnitatea lui de mai nainte. Nimenea dară să nu se sfiiască, să nu se teamă a se aruncà plin de căinţă la picioarele Mântuitorului, ca să dobândească deplină iertare păcatelor sale celor multe.

(După H. Hurter). *Preot. P. Moruşca.*

VIEAȚA BISERICEASCĂ.

PROBLEME ACTUALE.

Respectul colegial. Nu voiesc să spun că el lipseşte dintre fraţi. Cunosc regiuni unde preoţimea trăeşte într'o admirabilă armonie, în desăvârşită intimitate frăţească. Mi-aduc aminte cu evlavie de întrunirile, la cari mă duceam cu fie iertat tatăl meu. Erau întruniri prilejuite de aşà numitul «Maslu mare», ce se ţineà pe rând pe comunele dela poala Munţilor apuseni. Veneau preoţii cu soţiile lor şi uneori cu copiii mai răsăriţi.

Dupăce se îndestulà setea religioasă a poporului, în aceiaş atmosferă de pietate se petreceà la casa preotului, ca la un praznic familiar. Aici preoţimea se sfătuià asupra greutăţilor şi bucuriilor din vieaţa pastorală. Preotesele îşi împărtăşiau ca «surori» — aşà se şi agrăiau «soră preoteasă» — meşteşugul în gospodăria casei, bucuriile familiare, în care se amesteca uneori jelania de greul creşterii copiilor, căci erau tot case binecuvântate cu mulţi copii. Bucuria de vieaţă şi mândria de mamă covârşià însă.

La fel erà o sărbătoare şi în casele creştinilor. Deodată cu preotul satului plecau la «Maslu mare» şi 3—4 credincioşi «pe vedere» la neamuri şi prieteni.

Cunosc apoi şi ţinuturi cu obiceiuri de vieaţă mai puţin patriarhale, mai ales pe vetrele săseşti. Oamenii mai retraşi, trăesc mai pentru sine. Raportul de armonie prietenească nu lipseşte nici aici dintre preoţi.

Dar, pe lângă această favorabilă caracteristică generală, se întâlnesc uneori şi laturi mai umbroase, nuanţe nepotrivite în raporturile de colegialitate, cari trebuesc scoase la iveală pentru a fi îndreptate. Preotul în vieaţa sa intimă trebue să fie lumină lumii, sarea pământului, şi prin întreaga lui atitudine externă trebue să răspundă poruncii: aşà să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune să mărească pe Tatăl din ceruri. Dovadă de înţelepciune şi izvor de înţelepţire trebue să fie vieaţa preotului.

Adeseori mi-a fost dat să văd, aici la centrul mitropoliei, preoţi trecând unul pe lângă altul fără un semn de recunoaştere, deşi portul şi înfăţişarea întreagă îi vădeà că sunt membrii ai aceleiaşi tagme. Evident nu se cunoşteau personal. Dar această lipsă de cunoştinţă nici decum nu poate să fie o piedecă în calea manifestării respectului colegial, ce ne datorăm unii altora. *Indatorirea de a salutà măcar revine celui mai tinăr* şi în lipsa de cunoştinţă, iar cel mai în vârstă nu va întârzià să prindă

vorbă chiar. Decâteori dintr'o întâlnire întâmplătoare se leagă prietenii durabile. In contactul personal se desvălesc stări de lucruri, se discută experienţe pastorale, se prind orientări noui, se trezesc îndemnuri bune, cari se răsădesc apoi dintr'o parte într'alta a ogorului, în care desvoltăm munca noastră pastorală.

Dar chiar dacă totul se mărgineşte la simpla formalitate a salutului reciproc, este o manifestare a respectului colegial. In faţa oamenilor ne arată ca pe slujitori ai lui Hristos, cari se ştiu cinsti după cuviinţă. Salutul frăţesc, chiar faţă de preotul altei confesiuni, ori de alt neam, vădeşte conştiinţa demnităţii de slujitori ai aceluiaş stăpân, care este Hristos Domnul.

Sunt însă alte situaţii, uneori îngrijitoare. In cercul preoţimii dintr'un ţinut vine un tinăr, care a îmbrăcat de curând slujba. Aduce cu sine mult idealism, porniri nobile, îndemnuri calde de muncă, râvnă de prefacere. Este zestrea lui sufletească, cu care a ieşit din seminar. Dar vine şi cu zvâcnirea firească a pornirilor sale tinereşti. Aproape nimic din ce găseşte, nu e bun, nu-l mulţămeşte. Vrea reforme radicale şi repezi. I-se pare că vina neajunsurilor sunt cei mai în vârstă, cari au stat până acum în brazdă. De este temperament mai impulsiv ciocnirile sunt inevitabile. Se produc împotriviri, se fac împărecheri. Pe cel tinăr nu-l lasă să răsbată în corporaţiile bisericeşti unde i-se pare că şi-ar puteà pune mai bine în lucrare puterile şi poate ar aduce un folos. Iar el, la rândul lui, nu se stăpâneşte de a-şi vădì nemulţumirea faţă de «răi şi neînţelegători». Cuvântul de îndreptare a apostolului Pavel: «Pe cel bătrân să nu-l înfruntezi, ci îl îndeamnă ca pe un părinte, iar pe cei mai tineri ca pe nişte fraţi» (Ep. c. Tit. c. 5. v. 1), nu este ţinut în seamă. Se uită că «slugei Domnului nu i-se cade să se sfădească» şi lipsa dragostei şi respectului colegial pune piedecă în calea înaintării şi folosului obştesc, care are nevoie de toate forţele.

Mai dureros este însă când neajunsul se preface în invidie. De a răzbit să-şi facă drum tinărul, cei mai în vârstă se împotrivesc ca şi învăţăceii lui Ioan, când Domnul a început să boteze de ceia-parte de Iordan. Cum, noi am fost întâi, noi am muncit până acum şi ne purtăm cum ne cere vechea rânduială bună, iar aceştia, noi veniţi, ne strică rosturile prin înfăţişarea, prin purtarea şi cuvântul lor. Iată acum mulţimea se strânge în jurul nou venitului «toţi merg către dânsul»... Dar vedeţi sunt numai ucenicii cari grăesc aşà. Cât de înălţătoare e atitudinea celor doi dascăli. Cât de adânc judecă Ioan despre Domnul: «nu poate omul luà nimic, de nu va fi dat lui din

cer... Aceluia se cade a creşte iar mie a mă micşorà» (Io 3. 26—30). Ioan se bucură de înălţarea Domnului, iar Mântuitorul despre Inaintemergătorul său a spus tuturora cu glas mare: «Nu s'a sculat între cei născuţi din femei mai mare decât Ioan Botezătorul» (Mat. II. 11). Iată pilda care trebue să ne îndrepteze. Invăţătorii au o inimă, au acelaş dor de mărire alui Dumnezeu.

Nu e concurenţă rău înţeleasă, ci e sprijin reciproc în lucrul lor, pus cu totul în slujba lui Dumnezeu. Nu veleităţi personale, ori dorul de mărire deşartă, trebue să ne fie îndemnul.

Şi mai de osândit este critica la adresa mai marilor. Sunt şi multe lucruri de îndreptat în organismul nostru bisericesc. Este de datoria noastră să le descoperim, căci numai aşà pot fi sanate. Dar să nu ne lăsăm răpiţi de prea mare preţuire de noi înşine, şi de cobărâre a altora. Să nu ne socotim pe noi mai vrednici decât alţii, cari ocupă slujbe mai înalte, mai vrednici de distincţii ce nu vor să vină. Aceasta e nota sărăciei duhovniceşti, dacă nu isbucnirea unei patimi. Ori când şi ori unde ne-am găsì adunaţi, cuvântul nostru să fie aşà, ca şi când la-i spune în faţa celuia de care se grăeşte. Să nu uităm că, dacă şi nu răsbate grăirea de rău până la urechea lui, este cineva care aude şi ştie toate. Să stea strajă gurii noastre conştiinţa, de-ar venì pe neaşteptate Hristos în mijlocul nostru şi ne-ar întrebà: «de ce a-ţi vorbit?» să putem răspunde răspicat, drept privindu L în faţă, fără a plecà ruşinaţi privirea. Celor mai mari le sună cuvântul Domnului: «Cel-ce vrea să fie vouă mai mare să fie tuturor slugă», iar nouă ne este dat să ne supunem, că sunt dela Dumnezeu.

In sfârşit încă o lature dureroasă ce aruncă multă umbră asupra tagmei şi ne scoboară prestigiul. Este vrajba născută din ciocnirea intereselor nestăpânite, din greşeli în cari putem căděà unul faţă de altul. Un preot cu bun zel, din cutare protopopiat, îşi vede interesele şi prestigiul său stângenite de un altul. Face jalbă în termini aspri, în cuvinte jignitoare. Protopopul cu simpatii pentru celalalt îi dă actul şi-i îndeamnă să-l cheme la răspundere. Acesta alege calea forului civil cu ocolirea instanţelor bisericeşti.

Nu voi stăruì asupra laturei juridice. Ea este de competinţa forurilor respective. Dar cuvântul Domnului este: «De-ţi va greşì ţie fratele tău, mergi şi-l mustră pe dânsul între tine şi între el...» Fă tu cel jignit întâiul pas. Şi de nu-l poţi dobândì pe fratele tău nici cu ajutorul altora, spune-l bisericei. Da, forurilor bisericeşti, dar nu duce pe fratele tău în faţa judecătoriilor lumeşti, căci lumea vă va osândì pe amândoi. Şi prin doi toată tagma a cărei membri, dacă şi nu mai sunt în-

sufleţiţi de dragoste unul către altul, nu trebue să-şi peardă niciodată respectul de colegialitate.

*

Am scris aceste lucruri mărunte — peste cari se trece uneori aşà de uşor, deşi ele ne pun într'o lumină aşà de nefavorabilă, — cu gândul curat de a folosi, atrăgând luarea aminte asupra lor.

P. Şeiceanu.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Cărţile de religiune ale părintelui Dr. *Petru Barbu* directorul seminarului teologic din Caransebeş, fiind aprobate de forurile bisericeşti ca manuale şcolare, au fost luate la cunoştinţă şi de ministerul instrucţiunii, secretariatul general — Cluj. Şi anume pentru şcoala primară: 1. Istorioare religioase-morale şi Momente din vieaţa lui Isus Hristos. 2. Istorioare biblice. 3. Istorioare bisericeşti şi 4. Catehismul. Pentru şcoalele secundare, civile etc.: 1. Istoria Testamentului vechiu. 2. Istoria Testamentului nou. 3. Istoria bisericească. 4. Invăţutura Bisericii ortodoxe. 5. Carte de rugăciuni. Cărţile părintelui Barbu dau un curs complet şi unitar, întemeiat pe anume principii pedagogice şi prin aceasta au incontestabilă superioritate faţă de celelalte cărţi, scrise de autori diferiţi pentru câte o clasă două, fără legătură şi fără unitate. Le recomandăm preoţimii noastre, căreia îi revine pe dea'ntregul acum datoria de a catechizà în şcolile primare, şi catecheţilor pe cele pentru şcolile secundare.

(p. m.)

*

„Lumina Satelor“, gazeta cea nouă, care de 3 luni de zile apare la Sibiu şi se trimite, prin satele şi oraşele noastre, pentru cei doritori de învăţătură şi hrană sufletească, a pornit în frunte cu această binecuvântare arhierească:

Cu dragă inimă împărtăşim binecuvântarea Noastră arhierească gazetei «Lumina Satelor», care cu ziua de astăzi porneşte la drum, de lângă scaunul mitropoliei noastre ca să împrăştie lumină, până în cele mai îndepărtate unghiuri ale ţării noastre, pentru sufletul credinciosului nostru popor.

Luându-şi lumină din lumina lui Hristos care luminează tuturor, ea va turnà în sufletele celorce o vor cetì cu luare aminte, învăţăturile credinţii celei mântuitoare, poveţele dragostei fără de care nici un lucru trainic nu se poate sălăşluì între oameni, şi nădejdea în tot binele pe care, prin munca şi silinţele noastre, suntem datori să-l coborâm în alcătuirile vieţii dintre noi.

Sfaturile și îndrumările acestei gazete se vor potrivì cu trebuințele zilelor noastre, ca să fie spre întărirea bunelor năravuri, spre povățuire către împlinirea datorințelor cetățenești, spre buna chivernisire a gospodăriei naționale, spre cumpăt și cruțare în toate, spre călăuzirea tineretului, spre pacea și buna înțelegere între toți fii neamului nostru românesc.

Ea va fi scrisă cu dragoste de popor, de luminarea și binele lui — și cu aceiași dragoste așteaptă să fie primită și cetită.

Recomandându-o tuturor iubiților noștri creștini, rog pe bunul Dumnezeu să-și coboare darul și binecuvântarea Sa peste cei ce o vor scrie și peste toți aceia cari o vor cetì, ca să slujească spre înălțarea inimilor, spre întărirea voinții în toate cele bune, spre sporirea credinții în suflete, spre bucuria bisericii, spre fericirea patriei, spre lauda și preamărirea lui Dumnezeu!

Nicolae Bălan,
arhiepiscop al arhid. ort. române de Alba-Iulia și Sibiiu și mitropolit al Românilor ortodocși din Ardeal, Bănat, Crișana și Maramurăș.

*

Necesitatea scoaterii unei gazete scrise în duh creștinesc o am reclamat încă în 1919, cu ocaziunea congresului nostru preoțesc și pare că văd însuflețirea și aud ecoul celor cari doreau înfăptuirea acelei idei bune.

Imprejurările au adus cu sine, ca această idee să nu poată fi înfăptuită decât abià după 3 ani și între imprejurări cu totul schimbate.

«Lumina Satelor», așà cum e redactată, corespunde pe deplin scopului creșterii religioase și este o bună armă în mânile preoțimii față de năvala diferitelor curente ostile credinței și bisericii noastre.

Luptând cu greutățile începutului ca ori care gazetă așteaptă bunăvoința și sprijin material din partea tuturor pentru care e scrisă.

«Lumina Satelor», cum e scrisă, este o adevărată lumină pentru poporul nostru în aceste vremuri de tulburări sufletești și de certe dintre unele partide politice. Sânt și alte gazete scrise pentru popor, — dar regretăm a nu le mai puteà sprijinì și recomandà, din pricina zavistiei și ponegririi, care se propagă între frații de acelaș neam și cari servesc interesele de persoane și de partid.

Poporul nostru are neapărată trebuință de creștere religioasă, de îndreptare pe căile drepte, de luminarea minții și cultivarea inimii, ceeace se poate face numai prin citirea unei cărți sau gazete scrise în duhul și dragostea lui Hristos și a și iubirii între frați.

Poporul românesc are trebuinţă de premenirea radicală a conştiinţei sale sufleteşti, trebuie să i se formeze convingerea că şi el însemnează ceva în lume.

Dreptaceea cu deosebire preoţimea şi învăţătorimea română să privească la «Lumina Satelor» ca la un nou tovarăş de muncă în ogorul încă înţelenit a neamului nostru. Să sprijinim această foaie, să o răspândim în cercuri cât mai largi în poporul de sub păstorirea noastră, căci aceasta e gazeta care nu este străjuită de cei cari umblă după interese meschine, ci îşi are înainte un singur ideal: *luminarea poporului.*

Urăm ca *Lumina Satelor* să ajungă în fiecare cătun şi nădăjduim într'o deplină înţelegere a celor chemaţi să răspândească această gazetă în cercuri cât mai largi.

Pr. Ioan Crăciun.

*

Pastoralele de Paşti. După frumosul obicei din trecut I. P. Sfinţitul nostru mitropolit şi P. Sfinţiţii episcopi ai mitropoliei ardelene s'au pogorât cu duhul în mijlocul credincioşilor şi anul acesta, pentru a duce acolo prin cuvântul lor solia de sărbătorile Invierii Domnului.

Bunul obiceiu ardelenesc a fost trecut de astădată şi dincolo de Carpaţi de I. P. Sfinţitul Mitropolit Primat *Miron.* Frumoasa pastorală a I. P. Sf. Sale începe în grai arhaic... «vouă tuturor fiilor dreptmăritori, cari aşteptaţi bucuria Sfintelor Paşti, în această de Dumnezeu păzită eparhie a mitropoliei Ungro-Vlahiei, vă trimit — dela Domnul şi Mântuitorul nostru Isus Hristos — binecuvântarea păcii, a statorniciei şi a cugetului bun, cu care Zacheu se învrednicì odinioară a fi găzduitor de Hristos! (Luca 19, 1—10). Pacea, statornicia şi cugetul cel bun să se pogoare în inimile voastre şi să le întărească şi să le înfrăţească şi să le sfinţească, arătându-le frumoase şi pregătite de sfânta înviere!»

Din cuprinsul pastoralei reproducem această parte:

In lumea aceasta nu avem locaş statornic! (Evrei 13, 14). Trecători şi birnici ai durerii suntem pe acest pământ! Isus Hristos, plecând din lumea aceasta, s'a dus la Tatăl, să ne pregătească nouă loc. (Ioan 14, 2). Iată înţelesul prea slăvitei învieri, pe care suntem gata să o serbăm. Iată mângăierea şi înţelepciunea, cu cari trebue să răbdăm greutatea zilei de faţă. «In lumea aceasta, năcaz veţi aveà; ci îndrăsniţi: Eu am biruit lumea!» (Ioan 16, 33).

E nevoie azi mai mult ca oricând, să vă aduceţi aminte, Iubiţii Mei, «ai cărui duh sunteţi voi» (Luca 9, 55), pentrucă înfricoşată este povara purtată azi pe umeri de popoare! Ne

găsim în zile de strâmtoare şi de jale, ca acele de demult, întru care prorocii lui Israel ridicară glas şi plânset până la cer. Turburare, lipsă groaznică, spaimă în inimi, prăpăd şi pustiu acolo, unde altădată erà rost omenesc şi vieaţă înfloritoare, viforul desnădejdii şi al morţii, aceasta este partea celor ce s'au despărţit de Isus Hristos şi au alergat după dumnezei străini (Psalm. 16, 4).

Noi rămânem lângă Isus Hristos! Noi vom răspunde de-apururi, când vom fi întrebaţi: «Voiţi şi voi să vă duceţi?... Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieţii celei veşnice!» (Ioan 6, 67. 68). Dar cum vom şti răspunsul cel bun, cum vom şti să alegem calea cea dreaptă, când ea e strâmtă şi puţini o nimeresc? Cum vom puteà să avem totdeauna pe Domnul lângă noi şi cuvântul sfintei evanghelii, armă nebiruită, la îndemâna noastră?

Căutând, din toată inima, pe Isus Hristos! Aşà vom apucà calea cea dreaptă a liniştii şi mulţumirii sufleteşti. Ducându-ne la Filip şi rugându-ne «Doamne, voim să vedem pe Isus!» (Ioan 12, 20, 21). Filip şi noi toţi, urmaşii lui şi ai celorlalţi sfinţi apostoli, vă aşteptăm, la altarul sfintelor biserici. In fiecare Duminecă, în fiecare sărbătoare şi acum, îndeosebi înainte şi după ziua cea mare a Paştilor, locaşurile Domnului sunt împodobite, vă cheamă şi vă aşteaptă.

Veniţi de luaţi lumină! Veniţi de gustaţi şi cunoaşteţi cât de dulce şi de mântuitoare este înţelepciunea cea adusă de Hristos! Veniţi şi învăţaţi, care este adevărata noastră chemare şi care este cununa cuvenită celui ce-a ştiut să lupte şi să biruiască pentru Isus Hristos! (1 Corinteni 9, 25).

*

I. P. Sf. Mitropolit al Ardealului *Nicolae* îşi leagă cuvântul de sărbători de îndemnul pe care l-a dat Mântuitorul ucenicilor săi la Cina cea de taină: «Rămâneţi întru dragostea mea» (Ioan. 15. 9.). Şi aşà grăieşte cătră fiii săi sufleteşti:

Mie mi se pare, iubiţilor mei, ca şi când Mântuitorul s'ar înfăţişà şi la aceste sfinte Paşti ale noastre în mijlocul nostru, aşà cum suntem adunaţi la rugăciune, şi întinzându-şi mânile spre binecuvântare ne zice şi nouă: *«Rămâneţi întru dragostea mea!»*

Şi noi am trecut prin vijelia unei crâncene furtuni şi urmările ei păgubitoare se mai văd încă pretutindeni. In multe familii apasă inimile jalea pentru cei pierduţi din mijlocul lor, lipsuri şi griji şi năcazuri de tot felul se ţin lanţ prin casele creştinilor, certe şi neînţelegeri amare umplu cu sgomotul lor întreg cuprinsul ţării şi, ceeace-i mai rău decât toate acestea: patimi şi păcate şi fărădelegi au prins rădăcini şi s'au înstăpânit

pe vieaţa multora din fiii poporului nostru. In învălmăşagul acesta sgomotos al vieţii de după răsboiu, multe glasuri de chemare spre mai bine bat la urechi surde şi rămân neascultate. Glasul orfanilor, glasul văduvelor şi al invalizilor, glasul inimei şi al milostivirii, ba uneori ni se pare că chiar şi glasul minţii celei luminate răsună în pustiu. Un singur glas însă, nu ne este îngăduit cu nici un preţ să-l lăsăm nebăgat în seamă. E glasul care se desprinde dela masa cinei celei de taină, e glasul cu care se coboară şi astăzi Hristos Domnul între noi zicându-ne: «*Rămâneţi întru dragostea mea!*»

Dragostea lui Hristos e cea mai strălucitoare vatră de lumină în istoria lumii. Ea este atât de luminoasă încât nici un întunerec nu o poate cuprinde. Prin patimile şi prin moartea sa izbăvitoare pe cruce, Mântuitorul şi-a arătat dragostea sa cea fără margini cătră toţi oamenii, deci şi cătră noi. De ea să ne prindem. Când lumea şi oamenii dimprejurul nostru ni-se vor păreà fără dragoste, să ne luăm scăparea la dragostea cea neînşelătoare a lui Hristos. Când patimi şi slăbiciuni se vor ridicà înlăuntrul nostru, la ea să căutăm tărie şi curaj de luptă împotriva lor. Când năcazuri şi strâmtorări ne impresoară din toate părţile şi când ni s'ar păreà, că nu mai înţelegem gândurile lui Dumnezeu faţă de noi, atunci să ne întoarcem inimile spre Hristos cel răstignit, care din mijlocul suferinţelor de pe lemnul crucii ne zice: «Rămâneţi şi acum întru dragostea mea»!

Acest cuvânt mai are un înţeles de mult folos pentru noi, care încă trebuie împlinit, anume acela: ca să ne purtăm şi într'olaltă, *unul cătră altul*, cu dragostea pe care Hristos ni-a arătat-o...

De câteori aud rostindu-se numele Domnului şi Mântuitorului nostru Isus Hristos, mi se pare că aud şi această rugăminte prietenească a Lui cătră noi. Fiecare cruce pe care-mi cad privirile, fiecare turn de biserică pe care-l văd ridicat spre cer, fiecare icoană de pe altar, fiecare cântare dela strană şi cuvânt din evanghelie, par'că-mi şoptesc cu bunătatea privirilor Lui: «*Rămâneţi întru dragostea mea!*»

Primiţi, iubiţilor mei fii sufleteşti, răsunetul acestui cuvânt în inimile Voastre!

*

P. Sfinţitul episcop al Aradului *Ioan* desluşeşte înţelesul cuvintelor: biserică, slujbe sfinte, cărţi bisericeşti pentru a arătà «cât de estinse sunt rădăcinile pomului de vieaţă a bisericei noastre ortodoxe, devenită biserică de stat a României întregită şi câte neamuri creştine prăznuesc din an în an cu noi Românii ortodoxi praznicele bisericilor lor naţionale ortodoxe». Şi continuă spunând că biserica nu este numai loc de rugă-

ciune şi de pomenire, ci este şi izvor de lumină şi vieaţă, de mângăere şi întărire sufletească, şi pentru nobilitarea inimei, ceeace trebue să înţelegem chiar şi din cuvintele: «*Luminează-te luminează-te noule Ierusalime*», de cari folosindu-mă vă zic şi eu vouă tuturor: *Luminează-te luminează-te şi tu poporul meu*».

Poveţele părinteşti se încheie cu îndemnuri la ferirea de păcat şi săvârşirea binelui.

*

P. Sfinţitul *Iosif* al Caransebeşului ne spune că... «adevărul şi dreptatea este temelia organizaţiei sociale, începând dela familie până la cea mai înaltă, care este statul, şi această temelie trebue realizată, căci dela ea atârnă fericirea vieţei noastre pe acest pământ.

Şi ce este adevărul? Mântuitorul Isus ne spune: «Eu sunt calea, *adevărul* şi vieaţa». Deci adevărul este Isus, învăţăturile şi poruncile Lui. Şi ce este dreptatea?. Dreptatea este complexul tuturor virtuţilor bazate pe *adevăr*. Adevărul şi dreptatea este Isus, deci Isus şi credinţa în El trebue se fie temelia noastră a tuturora, ca indivizi, ca familie, ca societate şi organizaţie de stat, pentruca să putem ajunge fericirea. «Căci altă temelie nimenea nu poate pune, afară de cea pusă, carea este Isus Christos», zice sfântul apostol Pavel cătră Corinteni. Şi din această premisă scoate concluzia «să practicaţi atât în familie, cât şi în deosebitele noastre organizări sociale adevărul şi dreptatea. Practica adevărului şi dreptăţii aduce inimă curată, conştiinţă liniştită; ea înaintează binele singuraticilor, a familiilor şi societăţii, asigurându-ne vieaţă tihnită şi fericită pe acest pământ.

Să nu ne tulburăm, dacă în vieaţa noastră de toate zilele obvin momente, când, sau în faptă, sau ni-se pare numai, că adevărul şi dreptatea este prigonită, ci să luptăm pentru adevăr şi dreptate; acestea să ne fie stele conducătoare, bine ştiind că: adevărul şi dreptatea nu se poate sugrumà, nu se poate nimicì, nu se poate înmormântà, ci la timpul său răsare cu putere biruinţa adevărului şi dreptăţii, căci vecinic este adevărul şi dreptatea precum vecinic este Isus Cel răstignit, a Cărui înviere îngerul a împărtăşit-o mironosiţelor cu cuvintele: «S'a sculat, nu este aici».

*

P. Sfinţitul *Roman* dela Oradea se întreabă întâi: «Oare e Hristos în noi şi noi în Hristos? dupăcum El a spus: «Eu sunt viţa, voi mlădiţele, Eu întru voi şi voi întru mine». Şi răspunde: Hristos este întru noi atunci când credem în Dumnezeirea Lui, când credem în puterea sfinţitoare a darurilor Lui, când credem în adevărul învăţăturilor Lui, când credem

în mântuirea sufletului prin Hristos, — când primim pe Hristos întreg în sufletul nostru. Iar noi întru Hristos suntem atunci când împlinim legea Lui, când toată gândirea noastră, toată simţirea noastră, toate faptele noastre sunt răsărite din învăţăturile Lui, ca mlădiţa din viţă. In viţă şi mlădiţă e aceeaşi circulaţie de vieaţă. Această închegare a sufletului cu Hristos într'o fiinţă creştină e vieaţa care dă roadele faptelor bune. Fără această închegare nu e Hristos în noi, nici noi în Hristos, Hristos înzădar a înviat pentru noi.

Apoi vorbind despre ceice se împart pe cămaşa lui Hristos, despre sectari, continuă: «Pofta aceasta de a se împărţì pe cămaşa lui Hristos a ajuns şi până la bunii noştri plugari, sub cuvânt de evlavie. Nu din sufletul poporului nostru, blând şi bun, a răsărit această poftă, ci din plaiuri străine, duşmănoase neamului românesc, cari vor să bată păstorul ca să risipească turma.

Domnul nostru Isus Hristos a întemeiat o singură biserică creştină. Cârma acestei biserici a încredinţat-o sfinţilor Apostoli, cari prin punerea mânilor au predat această cârmă preoţimei sub dar, în chip de taină, cu dreptul de a propovăduì cuvântul lui Hristos şi a împărtăşì sfintele taine credincioşilor. «Mergeţi şi învăţaţi toate popoarele — zice Hristos apostolilor săi — botezându-le pe ele în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Câte veţi legà pe pământ, legate vor fi şi în cer şi câte veţi deslegà pe pământ, deslegate vor fi şi în cer». Taina aceasta a preoţiei este atât de mare, încât de pildă Sfântul Ioan Gură de Aur s'a cutremurat să o primească şi a căutat să se ascundă dinaintea hirotoniei. Mare este taina preoţiei pentrucă prin ea încredinţează Mântuitorul Hristos sufletele cele scumpe ale credincioşilor preotului, iar acesta sub dar ia răspunderea pentru ele înaintea lui Dumnezeu.

Dar celui ce a ieşit de sub legătura lui Hristos, nu-i este nimic sfânt. Stan şi Bran ia asupra sa haina lui Hristos şi restălmăcind în divanuri Sfânta Scriptură, pe care nu o înţelege, se scoate pe sine de adevărat apostol, de sfânt pocăit, turburând liniştea sufletească a bieţilor oameni cu aiurările lor îndrăzneţe, de a duce ei lumea lui Hristos. Da, e o pocăinţă, dar numai aceea ce se face în suflet şi sub dar îşi primeşte deslegare, în taina pocăinţei, împărtăşită de preot, căci cheia legării şi deslegării a dat-o Mântuitorul Hristos preotului de sub dar, pe altă poartă nu se poate intrà la Hristos, decât pe cea deschisă de El. Un Hristos, o biserică, un adevăr. Tot ce iese din această legătură pe cuvânt de evlavia pocăinţei, este luarea numelui lui Dumnezeu în deşert, păcat contra Duhului Sfânt, ce nu se iartă.

Cuvintele de povăţuire arhierească cetite la sărbătorile mari şi în cele mai depărtate cătune înaltă şi întreţin legătura sufletească dintre păstor şi turma sa cuvântătoare.

La pastorala P. Sf. Sale *Nicolae* dela Cluj nici până acum n'am putut ajunge. (*p. m.*)

*

Gazetele de sărbători s'au oprit aproape toate din obicinuitul drum pe care îl urmează şi şi-au împodobit paginile cu icoane religioase, cu articole şi povestiri scrise în duh mai paşnic. De ce nu s'ar puteà sălăşluì permanent în coloanele foilor noastre un spirit mai creştinesc, mai cuviincios, mai plin de respect?

Scrisul acestor gazete însă sufere aproape pe dea'ntregul de lipsa unei concepţii religioase clare şi adevărate. Scriitorii de articole ocazionale se improvizează în propovăduitori ai lui Isus cu aceeaş mentalitate cu care gazetarul se crede chemat să se pronunţe în toate domeniile vieţii. Aşà se întâmplă că literatura de sărbători, în loc să înalţe se inobileze sufletele, produce mai multă zăpăceală şi nedumerire la mulţimea lipsită cunoştinţe de convingeri religioase bine determìte, cum, durere, ea este în cea mai mare parte.

Răul nu poate fi înlăturat decât prin o bună presă creştină.

CRONICA BISERICEASCĂ-CULTURALA.

Curs pastoral pentru preoţi. I. P. Sfinţitul Mitropolit *Nicolae* a făcut dispoziţii să se ţină la *Sibiiu* un curs special pentru preoţimea arhidiecezei de Alba-Iulia şi Sibiiu, în scopul de a-şi reîmprospătà şi completà cunoştinţele.

Instituţia este de o covârşitoare importanţă pentru trezirea unei mişcări de regenerare şi îndrumare a vieţii pastorale în conformitate cu nouile cerinţe ale vremii. Răsboiul a răscolit adânc sufletele, a ridicat la suprafaţă probleme noui de vieaţă, şi ele cer o deslegare grabnică şi cuminte, ca nu cumva să apuce direcţii greşite.

Influinţele unor învăţături şi practice auzite şi văzute prin atâtea meleaguri, pe unde vreme de 5 ani au umblat feciorii şi bărbaţii mai tineri, dedările cu cari s'au întors acasă din America credincioşii bisericii noastre, moravurile publice cari au făcut drum unui alt spirit şi în popor, trebuiesc îndreptate şi armonizate cu vechile concepţii de vieaţă a poporului, altfel românul blajin, credincios şi cinstit este pe cale să-şi schimbe faţa. Şi durere nu spre bine.

Vechile metode şi mijloace pastorale nu mai sunt suficiente. Ele trebuiesc revăzute, completate şi îmbunătăţite ca să ne ducă la ţintele, pe cari le urmărim. Cursul pastoral urmăreşte scopul de a îndrumă preoţimea spre o mai conştienţioasă muncă de evanghelizare. Vrea apoi să pregătească şi pentru lupta împotriva sectelor, cari se vâră tot mai mult şi printre fiii neamului nostru, cu tendinţa de a destrămă religiositatea şi naţionalismul lui. In tot trecutul nostru de grele încercări aceşti doi stâlpi ne-au susţinut vieaţa, şi viitorul ne-ar deschide perspective îngrijitoare, dacă creştinismul nostru românesc ar suferì alterări prin imixtiuni străine.

Cursul pastoral a pus în legătură directă preoţimea satelor cu conducerea bisericească. Contactul viu şi atingerea personală dintre capul bisericii şi preoţii săi a fost un izvor de înviorare, de însufleţire şi preţioasă orientare pentru cei copleşiţi de năcazurile vieţii din parohii.

*

S'a început la 1 Februarie prin slujirea sfintei liturghii de I. P. Sfinţitul nostru Mitropolit *Nicolae* asistat de preoţi din centru şi dintre cei veniţi la curs. După chemarea Duhului sfânt I. P. S. Sa a adresat preoţimii înălţătoare cuvinte plecând dela textul: «Noi suntem soli în locul lui Hristos» (II Cor. 5. 20).

A arătat că preotul pentru a răspunde chemării sale azi trebue să meargă pe urmele lui Hristos, să se identifice pe deplin cu El, să trăiască în sufletul său Mântuitorul, ca să poată spune cu Pavel: «Iată acum trăesc, viez, dară nu eu ci Hristos în mine». Numai având pe Hristos în suflete Il putem duce în vieaţa oamenilor. Dupăcum cuvântul lui Dumnezeu a luat trup la plinirea vremii, aşà este necesar ca adevărul mântuirii să se întrupeze în noi, ca să-l putem arătà oamenilor. Dacă Hristos nu trăeşte viu în sufletul preotului dacă nu se simte una cu El, de ar aveà ori câtă ştiinţă şi ori cât zel în cele din afară, munca lui este numai aramă sunătoare şi chimval răsunător. Dacă nu poate da pe Hristos din sufletul său, nu are la ce chemà nici mulţimea ca să se apropie.

Nu cunoştinţele îngrămădite pentru a străluci să ne fie ţinta, ele pot străluci ca soarele de iarnă care nu încălzeşte, ci inimi largi, credinţă puternică, pătrundere în spiritul lui Hristos sunt însuşirile de căpetenie cu ajutorul cărora vom fi în stare să cucerim împărăţia largă a sufletelor. Harul Domnului nostru Iisus Hristos pe care l-am cerut va venì să întărească la noi efectele tainei hirotoniei, să ne înoiască curajul, să ne întărească nădejdea în puterea mântuitoare a adevărului, pe care îl vom căutà în zilele ce le vom petrece împreună pentru a ne fi de folos nouă, credincioşilor, întreg poporului şi spre înălţarea sfintei noastre biserici.

Dela catedrală preoţimea a trecut în sala de cursuri, întocmită în edificiul seminarial de pe Spinarea cânelui, unde s'a făcut şi aranjamentul de adăpostire pe vremea cursului. Corul seminarial a cântat rugăciunea «Tatăl nostru», apoi I. P. Sfinţitul Părinte a ţinut cuvântul de deschidere, cald, de o înaltă concepţie. Analisează situaţia sufletească a lumii de azi şi a poporului nostru, care e atât de potrivită pentru o activitate în duhul lui Hristos. Dar o bună păstorire cere mai întâi preoţi buni. Arată rostul cursului, care va ţineà seamă de trebuinţele practice mai mult decât de cerinţe academice. Expune felul cum va fi organizat, ce materii va îmbrăţişà şi cine vor face cursuri.

După o a doua cântare religioasă s'a încheiat solemnitatea deschiderii, ca după prânz să înceapă cursurile proprii, cari s'au urmat neîntrerupt câte 2—3 ore înainte şi 2 ore după masă, afară de Dumineci şi sărbători, până la 24 Februarie. Iar sările de după cină s'au petrecut în meditaţii pioase, în convorbiri asupra problemelor religioase, în cetiri şi discuţii asupra feluritelor chestiuni din vieaţa pastorală, pe cari le-a condus aproape seară de seară I. P. S. Sa.

Cursurile proprii de pastorală le-a susţinut Părintele Mitropolit. După 3 lecţiuni, — de o adâncă concepţie, făcute cu însufleţirea care a cucerit dela început şi cu desăvârşire sufletul ascultătorilor pentru a-l face, să se pătrundă de dumnezeeasca personalitate a lui Isus Hristos, cu care preotul trebuie să se identifice, — a urmat zi cu zi zugrăvirea păstorului ideal pus în toate situaţiile şi în legătură cu toate categoriile de oameni, cu tot felul de instituţii şi opere sociale. Minunatul chip al preotului Ion Pustnicu din opera apostolului rus *Petrov: Un păstor model*, va rămâneà un tovarăş de îndemn şi însufleţire, pentru cei cari l-au văzut la lucru.

P. Sfinţitul Arhiereu *Dr. Ilarion Puşcariu* a întreţinut vreo patru ore asupra unui foarte important memoriu, scris în formă de ziar, de Marele Mitropolit Şaguna. S'a văzut încă odată lupta aprigă pe care acest mare ierarh a trebuit să o poarte cu vrăşmaşii fiinţii noastre româneşti, ca şi cu duşmanii bisericii noastre ortodoxe, între cari la întâiul loc cu «fraţii» de un sânge robiţi catolicismului, pe care îl susţineau şi vreau să-l răspândească cu orice mijloace printre români.

Părintete Dr. *Aurel Crăciunescu*, profesor seminarial, cu mult zel a întrodus preoţimea în studiul biblic, arătând cum trebuie utilizată de preot Cartea sfântă în opera de evanghelizare a mulţimii. Cursul său biblic s'a extins zi de zi câte o oră. Asemenea a făcut zilnic expuneri Părintele *Dr. Sebastian Stanca* din Sebeşul-săsesc asupra sectelor, arătând doctrina lor şi modul de combatere cu efect. Părintele diacon *Ilie Beleuţă*,

profesor seminarial a întreţinut în vreo 10 ore despre legătura dintre biserică şi credincioşi, făcând o interpretare spirituală a slujbelor din molitvelnic.

Conferinţe de câte două ore au făcut părinţii asesori *Mateiu Voileanu* despre chipul de a face evanghelizare: Isus Navi, şi Un caz de denaturare a adevărului istoric. *Dr. Gheorghe Proca* despre caracterul preotului şi Părintele *Dr. Vasile Stan* despre legătura dintre şcoală şi preot în calitate de catechet, părintele *Trandafir Scorobeţiu*, profesor de liceu despre înalta slujbă de preot, dl profesor *Dumitru Comşa* despre îngrijirea bisericilor şi şcoalelor şi a împrejurimii lor. Părintele *Aurel Popoviciu*, profesor la şcoala normală despre tratarea tinerimii la mărturisire, părintele *Pompei Moruşca*, despre importanţa meditaţiilor religioase în vieaţa preotului, iar părintele *Iosif Trifa* a ţinut meditaţiuni

Cele 4 zile din urmă ale cursului pastoral au fost închinate pregătirii prin meditaţii, însoţite de cântări, pentru mărturisirea şi cuminecarea preoţilor. In patru ore a vorbit I. P. C. Sa Părintele arhimandrit *Dr. Eusebiu Roşca* despre sfintele taine, în special despre mărturisire, cu îndrumări practice. S'a făcut apoi mărturisirea şi cuminecarea tuturora la liturghia slujită de I. P. Sfinţitul Mitropolit. A fost o măreaţă sărbătoare a sufletelor această împărtăşire dintr'o pâine şi dintr'un potir a celor ce vreme de aproape 4 săptămâni au stăruit în învăţături şi însufleţire pentru Domnul.

In Duminecile şi sărbătorile ce au căzut în vremea cursului s'au ţinut după amiaza producţiuni ale corului seminarial şi conferinţe susţinute de I. P. Sfinţitul Mitropolit în cari a zugrăvit icoana măreaţă a apostolului Pavel şi a câtorva părinţi bisericeşti, cari stau ca tot atâţia stâlpi puternici şi luminoşi susţinând biserica lui Hristos cea adevărată.

In răstimp am avut bucuria şi mândria de a salută în mijlocul nostru pe P. S. Sa Părintele Episcop al Argeşului *Visarion Puiu*, însoţit de 2 protopopi, de directorul seminarului şi de un profesor protoiereu, veniţi să vadă întâiul curs de acest fel în biserica noastră ortodoxă. In ziua de 24 Ianuarie v. a slujit în Catedrala mitropolitană un Te-Deum încunjurat de preoţii săi şi de ai noştri de aici, — un simbol al unităţii sufleteşti, care, mai curând decât prin oricare alte instituţii, prin biserică se va realiză, cimentând românismul ţării noastre întregite, ca în veci să nu mai poată fi zguduit.

Iată, într'o expunere fugară — ce a fost cursul pastoral dela Sibiiu. El va fi permanentizat din an în an, pentru ca pe rând toţi preoţii eparhiei să se facă părtaşi de binefacerile lui, îndrumându-se astfel vieaţa pastorală pe cărări luminoase.

P. M.

*

Sinoadele eparhiale în mitropolia Ardealului s'au întrunit la Dumineca Tomii în cele 5 centre bisericeşti, la Sibiiu, Arad, Caransebeş, Oradea-mare şi Cluj sub conducerea I. P. S. Sale Mitropolitului şi a P. S. Lor Episcopi eparhioti.

Deşi în zilele de acum a scăzut importanţa parlamentarismului bisericesc în Ardeal, faţă de rolul pe care l-a avut în trecutul nostru de apărare împotriva asupritorilor, cari nu ne îngăduiau pe alt teren o manifestare mai puternică în colectivitate, întrunirea corporaţiilor bisericeşti n'a pierdut nimic din importanţa lor pentru vieaţa creştinească şi românească dela noi. Deputaţii mireni, stând la sfat cu arhiereii şi preoţimea dela conducere, se pătrund tot mai mult de spiritul în care lucrează biserica şi la rândul lor se fac «solia de premenire a moravurilor bune în sânul credincioşilor».

Problemele ce s'au pus în discuţie şi în acest an sunt multe şi de importanţă deosebită pentru vieaţa religioasă a credincioşilor şi pentru bunul mers al administraţiei bisericeşti.

Pe baza rapoartelor prezentate de Ven. Consistorii s'a examinat situaţia bisericii, a şcoalei confesionale şi a averilor bisericeşti-şcolare în cursul anului trecut şi s'au căutat soluţii potrivite a ajutà progresul religiosităţii, moralităţii şi culturii în sânul credincioşilor.

La *Sibiiu* s'a hotărât înfiinţarea unor aşezăminte noue, alături de cele iniţiate dejà în cursul anului trecut, cum a fost cursul pastoral pentru preoţi şi presa bisericească sporită prin reapariţia «*Revistei Teologice*» şi publicarea foaiei săptămânale pentru popor «*Lumina Satelor*». Acum s'a hotărât înfiinţarea unui ***internat pentru orfanii de preoţi***, pentru copii de preoţi şi a altor credincioşi, cari cercetează şcolile Sibiiului. Instituţia va fi o mare binefacere pentru educaţia orfanilor rămaşi fără avere şi adeseori fără nici un adăpost, după preoţi morţi fără vreme. Preoţimea însaşi, gata de jertfă ca în totdeauna, a oferit bucuros 2% anual după salarul brut pentru susţinerea internatului. Asemenea contribue cu aceeaşi cotă după salarul de bază şi ceilalţi funcţionari bisericeşti, precum şi comunele după categorii, cu câte 80—60—40 Lei. Fondul de întreţinere va fi sporit din subvenţie dela stat, din ajutoarele fondurilor bisericeşti, din jumătate discul purtat în Catedrala dela Sibiiu şi din ofrandele credincioşilor. — In acest fel se nădăjdueşte o îndreptare efectivă în educaţia tinerimei şcolare, puse sub ocrotirea bisericei, şi pe urma căreia se va sporì de bună seamă şi îndemnul de a îmbrăţişà cariera preoţească din partea tinerimei, care azi caută tot alte aplicări.

O a doua instituţie de importanţă este ***fabrica de lumânări***, a cărei înactivare a fost hotărâtă pentru a înlăturà întrebuinţarea în biserici a lumânărilor făcute nu din ceară curată, şi al căror

fum şi miros este atât de stricăcios pentru podoabele bisericei ca şi pentru sănătatea credincioşilor. Deodată s'a hotărât în arhidieceza de Alba-Iulia şi Sibiiu şi monopolul bisericesc dela data, de când fabrica va puteà pune în vânzare lumânări.

Ca problemă de rezolvit în cursul anului viitor s'a pus chestiunea *şcoalelor de adulţi* menite a continuà instrucţia şi educaţia din şcoala primară. Iar pentru a se promovà aceste şcoale şi legătura vie dintre credincioşi şi biserică Consistorul a fost invitat să caute mijloacele din cari foaia pentru popor «Lumina Satelor» să primească ajutoare, ca să poată trimite în fiecare sat cât mai multe exemplare gratuite credincioşilor noştrii.

Pentru a îndreptà neajunsurile şi a înălţà cântarea în biserică la Sibiiu ca şi la Oradea-mare s'a pus chestiunea înfiinţării unei *şcoale pentru cantori*, aşà fel organizată, ca la vreme cantorul să fie cel mai bun ajutor preotului şi în afară de biserică, în toate acţiunile religioase, culturale şi sociale.

Pentru acoperirea lipsurilor tot mai mari ale bisericei s'a sporit darea de cult (sidoxia), pe care o vor plătì toţi capii de familie, respective toţi membrii cu vot ai sinoadelor parohiale după poziţia socială şi starea lor materială împărţiţi în 6 clase, cu Lei: 60—40—20—10—5 şi 1 Leu anual.

Pe seama orfelinatului arhidiecezei Consistorul a fost recercat să intreprindă printre credincioşi colecte de alimente şi îmbrăcăminte, fondul fiind neîndestulitor pentru acoperirea tuturor trebuinţelor.

In legătură cu aceste nădejdi în ajutorul venit dela credincioşi trebuie să amintim donaţiile de bună voie, ce s'au făcut în decursul anului trecut, de peste 1 milion 700 mii Lei pentru biserica şi trebuinţele ei, numai pe teritorul arhidiecezei. Faptul constitue o dovadă vie de îndemnul de a jertfì al credincioşilor, care trebuie cultivat şi pe viitor, cu atât mai mult că el este şi un mijloc de educaţie creştinească pentru mulţimea care trebuie să ştie, că binele de obşte se întreţine numai prin jertfă, precum însăşi biserica a luat fiinţă numai prin jertfa lui Hristos şi toate acţiunile mari şi operile durabile au la temelia lor jertfa.

O problemă ce a preocupat şi trebuie să preocupe neîntrerupt este *combaterea alcoolismului* în popor, unde va trebuì să meargă mână în mână biserica cu statul, fiind interesul comun de a îndreptà moravurile cari zdruncină sănătatea şi averea cetăţenilor. Biserica din partea sa se va nizuì să răspândească în popor prin «Asociaţia clerului» broşuri potrivite a îndreptà vieaţa religioasă morală şi cărţi de rugăciune tipărite ieftin.

La încheierea sesiunei s'au ales noui asesori la locurile libere, în senatul bisericesc părintele *Trandafir Scorobeţiu*, profesor

de liceu în Sibiiu, în senatul şcolar păr. *Andrei Ludu*, protopop în Hunedoara, şi asesor onorar în senatul epitropesc dl Petru Dreghiciu.

La *Cluj* s'au depus şi se depun toate silinţele pentru grăbirea pregătirilor în vederea ridicării catedralei ortodoxe, pentru aşezarea căreia s'a ivit de nou părerea de a fi clădită pe colina ce domineazą oraşul şi chiar ţinutul până la depărtări. N'am puteà cosimţii totuşi cu abandonarea parcului din faţa teatrului, din mijlocul oraşului, pentru singurul motiv al prea marei depărtări, care ar împedecà cercetarea slujbelor sfinte de către publicul mare în catedrala zidită înafară de oraş.

Priceperea în cele administrative şi financiare a P. Sf. Sale părintelui Episcop *Nicolae* dela Cluj a făcut să răsară ca din pământ o nouă casă, cumpărată în strada Iuliu Maniu 36—38, care va servì de reşedinţă episcopească precum şi pentru birourile consistoriale, şi în aceiaşi vreme s'a pus bază unui fond al Tipografiei diecezane.

S'a organizat apoi definitiv Consistorul alegând asesori referenţi în senatul bisericesc pe păr. *Grigorie Pletosu*, protopop în Bistriţa, în senatul şcolar pe păr. Dr. *Sebastian Stanca* paroh în Sebeş, iar în senatul epitropesc pe Dr. *Vasile Sava* fost secretar consistorial acolo. Inspector al învăţământului religios Păr. *Ştefan Meteş*, iar Păr. *Ioan Popa* din Sălişte a fost ales preot misionar.

Sinodul dela *Oradea-mare* şi-a făcut o preocupare deosebită din educaţia populară. A decis să fie obligatoare pentru adulţi *Şcoala de Duminecа*, în care va face preotul instrucţia şi educaţia. Asemenea a obligat pe preoţi să ţină *cursuri de analfabeţi*, fiecare în satul său. Pe seama poporului să se tipărească broşuri de cuprins religios-moral. Pentru stârpirea concubinatelor, despre cari s'a constatat şi la Cluj şi la Caransebeş că se lăţesc ca o plagă, s'a cerut ca organele în drept să aducă lege pentru îndreptarea răului şi în special să declare obligatorie cununia bisericească pe lângą căsătoria civilă. Pentru îndrumarea învăţământului religios a fost ales inspector al catechizaţiei, cu titlul de asesor titular în senatul şcolar, dl *D. Ioanovici*, profesor.

La *Arad* în cursul anului trecut cel mai de seamă lucru a fost renovarea bisericii catedrale şi pictarea ei, cu serbările sfinţirii îndeplinite de I. P. Sf. Sa mitropolitul asistat de episcopii sufragani. Asemenea s'a renovat biserica Mănăstirii Hodos-Bodrog.

La *Caransebeş* sinodul s'a ocupat amănunţit cu soartea credincioşilor români, rămaşi sub dominaţia sârbească, solicitând guvernul ca să asigure pe cale diplomatică aceeaşi situaţie bisericească şi aceeaş libertate religioasă pe seama lor, pe care o au Sârbii din România. Iar în ce priveşte interesele bisericeşti în legătură cu domeniul dela Marghita mare guvernul să intervină la cel din Belgrad pentru apărarea acelora. Pe seama preoţimii din fosta graniţă a reclamat dela stat dreptul vechiu la locuinţă şi băi gratuite la băile Herculane.

Cea mai grea problemă care a preocupat deopotrivă toate sinoadele eparhiei a fost *situaţia şcoalei confesionale*, ajunsă insuportabilă, pe urma demersurilor făcute de organele statului, cari statifică cu volnicie. Pretutindenea s'a accentuat nedreptatea ce se face bisericii, lovindu-o în autonomia şi constituţionalismul ei. S'a hotărât susţinerea caracterului confesional al şcoalelor şi s'a cerut cu energie ca guvernul să răspundă nenumăratelor remonstraţii din partea autorităţilor bisericeşti, şi pe temeiul concluzului congresual să institue o anchetă din reprezentanţii bisericeşti şi ai statului, care în deplin acord să dea o deslegare chestiunei, ce a produs atâta amărăciune.

O altă chestiune ce a preocupat intensiv corporaţiile noastre bisericeşti a fost insuficienta *dotaţie a clerului parohial*, rămas înapoia tuturor angajaţilor vieţii publice. Capii bisericeşti au fost rugaţi să intervină de nou şi cu energie, ca la alcătuirea noului buget măcar, preoţimea să fie pusă în situaţie materială mulţămitoare, ţinându-se seamă de norma de salarizare a corpului didactic de diferite categorii. In cazul unei salarizări corespunzătoare preoţimea este aplicată a renunţă la stolă şi a îndeplinì gratuit serviciile precum şi învăţământul religios în şcoalele primare. Altfel primejdia de a se rărì tot mai mult rândurile preoţimii va creşte prin dezertare la alte îndeletniciri şi prin lipsa de sucrescenţă, rămânând satele pe întinderi îngrijitoare fără preot; fără principalul îndrumător şi educator al *cetăţenilor*, constituind aceasta o primejdie nu numai pentru biserică dar şi pentru statul însuşi. Asigurările date de dl ministru al cultelor *C. Banu*, care a luat parte la sinoadele dela Oradea şi Cluj, pentru a se orientà personal asupra felului cum lucrează corporaţiile constituţionale ale bisericii ardelene autonome, ne dau însă speranţa că în cele din urmă se va regulà şi situaţia materială a clerului în chip mulţumitor.

In legătură cu dotaţia clerului s'a pus chestiunea *fondurilor de pensiuni* a eparhiilor, enunţându-se hotărârea de a se păstrà de biserică, augmentându-se din cotizaţii şi cu ajutorul statului.

Aranjarea dotaţiei materiale a preoţimii, — deşi apostolia nu este în funcţiune de plată mare sau mică, — va pune preoţimea în situaţie de a luptà mai cu succes şi împotriva sectarismului religios, care întrebuinţează azi mai ales arma că preotul e hrăpăreţ, pe când în staulul lor nimeni nu cere nimic dela turma cuvântătoare. Chestiunea sectelor religioase trebue să preocupe factorii de stat cu aceeaş intensitate şi atenţiune, pe care i-au dat'o sinoadele bisericei, pentrucă ele nu sunt numai o primejdie religioasă, ci şi una naţională şi cetăţănească, prin doctrinele eronate pe cari le răspândesc sub mantia mincinoasă a unui creştinism mai avansat şi a unei moralităţi mai pure. Este însă clar că combaterea nu se poate face cu forţa, care trezeşte totdeauna împotrivirea îndârjită, ci numai prin mijloace morale, culturale, pe cari şi statul este obligat ale pune la îndemâna preoţimii, ca întâiului factor chemat a pune stavilă sectarismului.

In sfârşit pentru apărarea intereselor bisericeşti, culturale şi naţionale s'a hotărât înfiinţarea de noui protopopiate în Secuime, în ţinuturile cu muncitori mineri, în nordul Transilvaniei şi în Bihorul cutropit de străini. Pentru a se introduce o mai uşoară şi mai bună administraţie bisericească s'a hotărât în general arondarea protopopiatelor pe dieceze aşà fel, ca fiecare să aibă cam 20 de parohii. Filiile cu un număr mai mare de suflete să se facă parohii, şi pretutindenea unde se găsesc suflete ortodoxe printre alte confesiuni să se constitue filii. Sinoadele protopopeşti să fie îndrumate spre o vieaţă mai intensă şi să se ţină regulat şi chiar mai de multe ori pe an.

Mai amintesc un fapt de importanţă. La sinodul eparhial dela Oradea-mare a participat şi Preasfinţia Sa Episcopul *Visarion* al Argeşului însoţit de protopopii eparhiei sale, de preşedintele Consistorului spiritual şi de directorul seminarului dela Argeş, pentru a se orientà asupra felului de organizaţie şi lucrare a bisericii noastre ardelene, autonome şi constituţionale. De sigur aceste vizite de înfrăţire cari nu ne îndoim se vor repetà şi vor sporì, vor aveà darul de a orientà şi pregătì unificarea aşà cum ea este necesară pentru întreaga biserică ortodoxă a României Mari şi în aceeaşi vreme vor ajutà la desăvârşirea unităţii ţării, dupăcum a spus P. Sfinţitul dela Orade «că din sânul bisericei trebue să răsară inspiraţia armoniei sufleteşti între cei de o lege şi de o limbă pentru desăvârşirea neamului».

P. Crăiveanu.

*

Intregirea catedrei de istoria Bisericei române la Facultatea de teologie din Bucureşti. In şedinţa dela 31 Martie a. c. Senatul universitar a recomandat la catedra, rămasă vacantă

după moartea profesorului Nicolae Dobrescu, pe «singurul urmaş îndreptăţit», părintele *Dr. Nicolae Popescu*, director al cancelariei mitropoliei din Bucureşti.

Din acest prilej dl profesor Nicolae Iorga scrie în «Neamul Românesc» un articol de dreaptă judecată:

«Sânt atâţia ani de când catedra universitară de istorie a Bisericei române, creată de regretatul profesor N. Dobrescu, erà vacantă şi împrejurări în care se reflectează o tristă lipsă de înţelegere şi unire între profesorii Facultăţii de Teologie au împiedecat ocuparea ei.

Şi totuş acel care aveà toate drepturile pentru a continuà în spiritul chiar al bunului său prieten Dobrescu învăţământul viitorilor preoţi în acel domeniu din care singur pot trage iubire pentru neamul lor şi credinţă în trăinicia lui indestructibilă, erà la îndemână. Diaconul Nicolae Popescu fusese unul din cei mai buni studenţi a acestei Facultăţi însăşi, el urmase la Viena şi la München cursuri de specializare atât în cuprinsul teologiei, cât şi în acel al bizantinologiei şi slavisticei, şi căpătase dela profesorii vienezi cari nu sânt prea indulgenţi pentru străini, diploma de doctorat în cele mai bune condiţii.

Intors în ţară, tînărul învăţat a tipărit lucrări restrânse ca spaţiu, dar dovedind o perfectă stăpânire a materiei şi un simţ critic format la cele mai bune şcoli, iar, mai presus de toate, aceà onestitate şi aceà modestie pe care atât de rare ori le întâlneşti la cineva, în acest danţ nebun al ambiţiilor necântărite care deosebeşte actualul moment istoric, şi la candidaţii de catedre universitare în România.

In acest timp diaconul trăià cu trei sute de lei pe lună, din venitul bisericii Cotrocenilor. A fost silit, un timp să primească sarcina, istovitoare pentru cine nu e deprins, de redactor nemărturisit la această foaie a noastră, (Neam. Rom.) şi eram bucuros că pot face astfel un prietenesc serviciu fostului meu elev.

Academia Română, Comisia Monumentelor Istorice l-au chemat pe rând la un loc de cinste, învederând astfel stima ce au pentru lucrările lui şi încrederea în capacitatea autorului lor. Mitropolitul l-a numit director al Cancelariei sale şi trei ani de zile n'a avut decât să se laude că a găsit un colaborator pe atât de harnic, pe cât de nepretenţios.

Am vrut să fac cunoscute într'un cerc mai larg toate aceste lucruri şi pentru ca tineretul, aşà de grăbit astăzi a face toate concesiile numai pentru a răzbi, să tragă o lecţie din suferinţele preotului profesor: aceea că omul care se ţine numai de dreptatea lui tot ajunge, dar, când ajunge, el are pe lângă

toate calitățile lui, încă un element de prestigiu, pe care i-l dau însăși jignirile ce a îndurat».

Suntem nedumeriți de ce dl profesor *Iorga*, n'a spus la timp un cuvânt tot așà de hotărât despre un alt candidat la o catedră dela facultatea teologică, părintele arhimandrit *I. Scriban*. Poate cuvântul său de autoritate incontestabilă punea zăgaz patimilor și cel mai chemat a ocupà aceà catedră nu erà înlăturat de senatul universitar, în paguba învățământului teologic.

*

Ierarhii bisericei rusești, au suferit grozav sub stăpânirea de distrugere a tot ce a fost, pe care a inaugurat'o era bolșevică. Mulți au suferit moarte de martiriu pentru apărarea duhului și bisericei lui Hristos împotriva spiritului de răsvrătire și răsturnare, ce s'a instăpânit în largul cuprins al împărăției rusești. Cei scăpați de urgia bolșevismului, mulți s'au refugiat în Statele-Unite. Sub paza libertății și ospitalității, pe care le-o îmbie America, se gândesc la refacerea bisericei lor. Acolo, la New-York, au hotărît să țină sobor și să hotărască înființarea unui sinod autocefal ortodox în America, sub prezidenția fostului mitropolit la Odessa *Platon*. Puterea duhului ce viează în urmașii apostolilor lui Hristos va face acolo nou focar de lumină, din care la vreme potrivită se va aprinde iarăș dragostea poporului rusesc de biserica sa. Ori cât de grele ar fi încercările prin care trece acum biserica, care a dat ierarhi martiri și ierarhi luptători fără preget, poartă în sine pecetea trăiniciei, puterea de reînălțare și înflorire. Unde se pun osteneli și jertfe pentru lucrul Domnului, El nu întârzie cu ajutorul Său.

*

Un memoriu au înaintat ministeriului cultelor frații preoți din Craiova și județele: Dolj, Mehedinți, Romanați, Vâlcea și Gorj. Scrisul lor arată situația precară a preoțimii între nouile împrejurări de vieață și cer acelaș lucru, pe lângă care a stăruit și preoțimea ardeleană: «clerul să fie asimilat în salarii cu membrii corpului didactic după categorii, iar serviciile absolut obligatorii creștinului ca: împărtășania, botezul, cununia și înmormântarea să fie oficiate gratuit de fiecare preot în parohia sa».

*

Atârnarea Bisericei unite de cea ortodoxă română. Intr'un interview dat unui ziar din București I. P. S. Mitropolitul *Vasile* al Blajului a spus: «ținerea unui sinod provincial al Bisericii unite nu e lucru ușor, pentrucă sunt chestiuni de care nici nu te poți atinge, cum e de exemplu aceea a sărbătorilor și a posturilor, deși ambele sunt studiate încă dela sinodul din 1900; *nu putem face însă nici o înoire până nu fac frații gr.-or.*».

In legătură cu această declarație, prin care capul bisericei unite însuşi recunoaşte că poporul românesc unit trăieşte în unitatea aceloraşi obiceiuri religioase ale Bisericei ortodoxe, pe cari nici o meşteşugire nu le-a putut schimbà, — părintele *Dr. Ioan Lupaş*, profesor universitar scrie:

«Vedem în aceste din urmă cuvinte confirmarea din nou a unui adevăr cunoscut de mult, că anume în privința credinței şi a practicelor religioase poporul românesc este stăpânit şi în timpul de față, cum a fost şi în trecut totdeauna şi pretutindeni, de o perfectă unitate şi statornicie.

«Oricât de multe stăruințe au desfăşurat cei obligați prin situația lor oficială a introduce în sufletul poporului oarecare deosebire de credință, ori în deprinderile lui religioase oarecari înoiri, *nu au reuşit*, fiindcă nici un fragment al acestui popor nu a consimțit a se rupe şi a se înstrăinà de sfânta comunitate spirituală, în care şi-a aflat adăpost şi ocrotire vieața neamului *întreg*...

«În această declarațiune se cuprinde recunoaşterea unui fapt de importanță deosebită: *viea*ț*a sufletească a poporului român nu poate fi sfâşiată în două şi îndrumată în direcțiuni contrare, ci pretinde să fie călăuzită pe aceleaşi cărări ale unității şi solidarității frățeşti depline,* din cari a izvorât şi în trecut atâta putere de rezistență în fața tuturor tentativelor de învrăjbire şi desbinare. Când şeful ierarhic al unei confesiuni constată, că introducerea unei reforme în vieața bisericească a credincioşilor săi e condiționată de atitudinea bisericii surori, recunoaşte prin aceasta în mod tacit, că nu atât voința dânsului, ci mai mult tradiția şi atitudinea celeilalte biserici stăpâneşte şi îndrumă vieața sufletească a propriilor săi credincioşi. De aci rezultă, că *deosebirile confesionale*, provocate în mod silnic şi artificial, între Românii ardeleni *nu au nici un temeiu de realitate sufletească.* Dacă poporul a reuşit să rămână atât de închegat şi nedesbinat, împotriva tuturor încercărilor seculare de a-l sfâşià este acum datoria păstorilor săi sufleteşti, să deschidă ochi în fața acestei *realități îmbucurătoare* şi să tragă concluziuni pe cari acest fapt însuşi le impune şi *interesul solidarității naționale le pretinde.*

«Necesitatea unor reforme de ordin religios este adânc simțită în toate straturile poporului român. Aceste reforme trebuesc studiate, pregătite şi aplicate prin *metode identice.* Ce ar fi deci mai firesc decât a vedeà pe I. P. S. Mitropolit Vasile din Blaj, împreună cu toți colegii săi episcopi, participând la consfătuirile pe cari le țin în Bucureşti Mitropoliții şi Episcopii bisericei ortodoxe-române şi luând măsurile cele mai corespunzătoare timpului şi scopului spre a întroduce în biserica românească de pretutindeni înoirile necesare?...» ***P. M.***